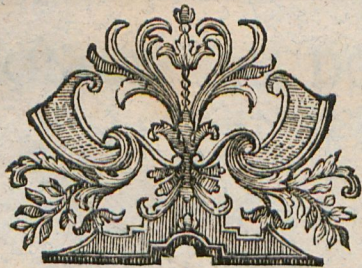

20

DISSERTATIONEM INAUGURALEM MEDICO - CHYMICAM,
 DE
 NONNULLIS
MEDICAMENTIS
METALLICIS
 ILLORUMQUE
EFFECTU IN CORPORE HUMANO.

AUTORITATE AC CONSENSU GRATIOSI
 MEDICORUM ORDINIS
PRO GRADU DOCTORIS,
 SUMMISQUE IN ARTE MEDICA PRIVILEGIIS
 LEGITIME CONSEQUENDIS
 D. MAJI AN. CIOIOCCXLIII.
 PUBLICE DEFENDET
IOANNES GODOFREDUS WENDELIN,
 FRANCOHUSA-SCHWARZBURGICUS.

HALAE MAGDEBURGICAE,
 TYPIS IO. CHRIST. HENDELII, AC. TYP.

DISSERTATIONEM PUBLICAM PRO GRADU DOCTORIS

IN

MEDICAMENTS

METALLICIS

IN

EFFECTU IN CORPORA HUMANA

AUCTORITATE AC CONSENSU FACULTATIS

MEDICORUM ORDINIS

PRO GRADU DOCTORIS

JOHANNES GÖTTFRIDUS WENDELIN

IN

STRASBURGO

JOHANNES GÖTTFRIDUS WENDELIN

FRANCONIENSIS APOSTOLICUS

SERENISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DOMINO
IOANNI FRIDERICO
PRINCIPI HEREDI
TERRARUM SCHWARZBURGICO-
RUDOLSTADIENSIIUM
CETERA,
PRINCIPI AC DOMINO
MEO CLEMENTISSIMO.

PRINCEPS SERENISSIME,
DOMINE CLEMENTISSIME

*Non minimum certe debitum
erga Superiores subdito-
rum est, ut iis de vita sua
rationes reddant; ac unica hæc causa
hanc quoque meam audaciam sufficienter ex-
cusaret, alia autem adhuc longe præclarior
factum meum non excusat solum, sed me quo-
que ad id impellit; TUUS nempe, SE-
RENISSIME PRINCEPS, incredi-
bilis scientiarum amor ac in eruditos fa-
vor*

*vor singularis. Hac TUA fretus summa
clementia TIBI primitias hasce laborum
meorum humillima mente offero, persua-
sumque mihi habeo TE, PRINCEPS
SERENISSIME, pro ea, quæ TIBI
propria est clementia eas de meliori inter-
pretaturum, ac errores huc vel illuc com-
missos, exiguæ adhuc meorum annorum ex-
perientiæ adscripturum. Quod reliquum
est, imploro summum bujus universi mode-
ratorem passis ad sidera palmis, ut TE,
PRINCEPS CLEMENTISSIME, una
cum TOTA TUA DOMO SERENISSI-
MA, ad ultimum usque vitæ humanæ ter-
minum ab omnibus morbis immunem confer-
vet. Tunc enim cuncta virtutibus TUIS
Splendidissimis ac votis respondebunt.*

A 3

TUAE

*TUAE interim clementiæ totum me meam-
que fortunam devotissime trado, felicissi-
mumque me judico, si clementia TUA frui
sors mihi erit concessa, omnes vero, etsi le-
vissimæ sunt, meas curas in id intendam,
ut ad ultimam vitæ meæ lineam ostendam,
qua subjectissima devotione sim*

PRINCEPS SERENISSIME,
DOMINE CLEMENTISSIME,
SERENISSIMO NOMINI TUO

*devotissimus ac subjectissimus
servus*

IOANNES GODOFREDUS WENDELIN.

PRAEFAMEN.

Quanta fuerint discrimina inter medicos Galenicos & Chymicos, quanta pertinacia priores dogmata posteriorum, quorum dux & autor erat PHILIPPUS AU-REOLUS, THEOPHRASTUS, PARACELSIUS, BOMBAST, ab HOHENHEIM tanquam res novas, (a) illisque temporibus inauditas, aggressi sint; quanta assiduitate e contra posteriores priorum methodum mancam, inutilem, illamque ob causam rejiciendam esse affirmaverint; quanta denique inimicitia se invicem profecuti sint, id iis etiam notum est, qui modo levem rei literariae medicae possident cognitionem. Licet autem tota fere turba medicorum, non coetaneorum solum, sed aetate etiam priorum, qui postea vixerunt, dogmata PARACELSI, tanquam absurda, inaudita, perniciose, & summe impia, ad Gehennam & puerperium furiarum

(a) CONRING: Introductio in universam artem medicam
Cap. II. §. 20.

riarum rejicienda esse affirmaverint; non nulli tamen fuerunt, qui famam ejus læsam & fere prostratam humo (b) usque ad astra sustulerunt. Quod ad nos attinet: nolumus quidem lites virorum doctrina & ingenio clarissimorum componere, si vero contemplerur, etiam ejus adversarios in scriptis contra PARACELSUM non modo publice affirmasse: eum esse (c) restauratorem chymix, sed & existimasse, studium ipsius ac diligentiam, quam in præparatione medicamentorum certorum adhibuit, nequaquam esse reprehendendam, sed vehementer commendandam; atque simul historias pervolvamus, & in illis tam multa mala, etiam gravissima, quæ alias medicamentis, optimis quoque, cedere noluerunt, paucis diebus, quinimo sæpe horis (d) a THEOPHRASTO nostro funditus curata esse legimus; tunc certe, si aliter adversarii de suis dissentientibus bona testari possunt, & non omnis fides historica est deperdita, PHILIPPUS THEOPHRASTUS PARACELSUS, tanquam chymix restaurator & practicus felicissimus, qui summam illam medicinam, tam animalium, quam mineralium, quam multi invita Minerva quærent, & in fine nihil acquirunt, habuit, est venerandus. Affectæ magni hujus viri semper ausi fuerunt famam præceptoris sui que ipsius conservandi non modo, sed & augendi; illamque ob
cau-

(b) CROLL. præfatio in Basiliam Valentinum.

(c) THOM. ERASTI Dissert. antiparacelsum in præfatione.

(d) von Zieglers und Klipphausen täglicher Schauplatz der Zeit p. 1167. seq. d. 24. Septembr. BRÜCKERS philoosophische Historie p. 1067. seq.

causam, cum opus illud magnum ob genus scribendi obscurum atque ambiguum illorum autorum, qui genuine de hac materia scripserunt, longum tempus quod requiritur ad elaborationem, multasque alias causas, quas omitto, paucissimis notum fuit (& nostris quoque temporibus fere omnes fugit) alia invenerunt medicamenta, ex regno minerali potissimum, quorum nonnulli usu sunt haud exiguo, aliorum vero tota vis consistit in nomine splendido, hominumque imaginatione prava, qui putant, si aurum inesset medicamento, vel lapides pretiosi, tunc se adeptos esse medicamentum, in quo totam vim superiorum & inferiorum concentratam haberent. Nesciunt vero sæpe tale remedium mortem aut accelerare, ob illegitimam præparationem, salia corrosiva, quæ adhuc in medicamento restant, aliasque causas; aut tamen nihil efficere, quoniam a menstruis nostris non solvitur. In genere enim notatu dignum est de remediis ex regno minerali petitis, ne unquam præparentur ab alio, nisi exercitato in Chymia practico: minima enim circumstantia hic neglecta, totam variat rem, totamque medicamenti invertit naturam; unde medicamentum alias quoque tutum, pessima sæpe producit symptomata, præstat emesin, salivationem, spasmos, convulsionem, quinimo sæpe mortem. Tunc si medicus de investiganda causa sollicitus est, illamque nusquam, nisi in medicamento invenit, remedium optima quoque alias notæ, atro carbone notatur; medicamentaque chymica in genere apud imperitos

B tos

tos rei medicæ ad ludibrium recedunt. In animo itaque nobis est, hanc rem tam arduam, ac necessariam in hacce dissertatione pro viribus pertractare. Successit enim mihi in laboratorio viri Illustris TEICHMEYERI, qui chymicis summis nostri ævi merito annumeratur, ac perpetuam seriem experientorum suscipit, multa non solum experimenta de corporibus metallicis, illorumque resolutione, reclusionem intimam, ac mixtionem videre, sed multa quoque propria manu tentare; Cui quoque Viro pro sua benevolentia ac paterno amore usque ad extremum vitæ halitum immortales gratias ago, mentemque deditissimam offero. Paulo accuratius illam ob causam perlustrabimus illa medicamenta, quæ ex metallis, semimetallis, nonnullisque mineralibus præparantur, & magis in usu sunt præ ceteris: ac monstrabimus simul illorum efficaciam, vel meliorando vel destruendo corpus humanum. Priusquam vero id incipiam, de metallis non modo nonnulla erunt dicenda: tum quoad illorum ortum, tum quoad principia ex quibus composita sunt; sed & de ipsis medicamentis in genere.

Tu vero, summe hujus universi moderator, annue hisce meis laboribus æterna tua sapientia, ut in nominis tui gloriam, proximique emolumentum cedant.

§. I.

Medicamenta sunt corpora vi prædita sanitatem præsentem conservandi, amissamque restituendi. Efficacia illorum consistit vel in evacuati-
one, vel in alteratione. Hoc fit, si sine magna & sensibili evacuatione in corpus agunt, illud vero, si satis sæpe notabiliter vel per alvum, vel per os, vel per urinam, aut in superficie cutis humores evacuantur. Medicamenta neque alterando, neque evacuando in corpus agi possunt, nisi sunt soluta; nam nisi solvantur, non modo ad massam sanguineam penetrare nequeunt, sed ne absorbendo quidem agere possunt. Quo facilius itaque medicamenta solvuntur, eo citius illorum efficacia apparet; quo difficilior vero illorum est solutio, eo tardius auxilium impetratur. Quoniam vero metalla, præsertim nobiliora, tanquam metalla, a menstruis nostri ventriculi solvi nequeunt; illam quoque ob causam nullo modo corpus ab illis alteratur, nisi intime sint reclusa; quod in sequentibus magis magisque enodatur.

§. II.

Quod vero attinet ad ipsa metalla, dividuntur ea in metalla proprie sic dicta, & semimetalla. Metalla proprie sic dicta sunt corpora dura ac gravia, quæ in visceribus terræ generantur, ac post præparationem fundi mallearique possunt. Semimetalla contra generantur quidem etiam in visceribus terræ, & sunt corpora fusilia, sed non malleabilia.

B 2

§. III.

§. III.

Quoad generationem metallorum valde autores dissentiunt; quinimo fuerunt nonnulli, qui putaverunt, metalla non crescere, sed omnia in prima creatione, quomodo jam iam reperiuntur, a Deo esse creata, quod tamen repugnat rationi & experientia: nam cum Deus ter optimus maximus omnibus aliis concessit corporibus vim multiplicandi & generandi, cur sola metalla debent esse exclusa? & contrarium quoque per experientiam patet: si enim metallifodina evacuata a metallis, & iterum humi congestia repleta, annis septuaginta, octoginta, vel nonaginta præterlapsis aperitur, tunc maxima iterum metalli copia reperitur. Ast causa hujus difensus, uti credo, præcipua est abscondita metallorum productio. Illa enim in gremio terræ peragitur, nemo vero potest oculis suis ad interiora hujus corporis penetrare; & illi, qui metalla e fodinis educunt, sunt homines, quibus de rebus physicis & chymicis nulla est notitia. Illam quoque ob causam nihil de eorum ortu apodictice dici potest; sed sunt hypotheses. Optima vero illarum, cui viri rei metallicæ peritissimi subscribunt, & quæ præ omnibus verisimillima est, ita se habet: quod nempe in magno illo laboratorio subterraneo perpetuo vapores per ignem subterraneum magis magisque ad superficiem pellantur. Hi vapores sive spiritus sunt naturæ vitriolicæ, & arripiunt terram, illam resolvunt & faciunt limam, quæ GUR (a) dicitur, a me-

(a) Autor catenæ aureæ HOMERI p. m. 174. Eodem loco de generatione metallorum dicit: Terra & lapides sunt mater
sive

a metallariis Berg-Milch, (b) hæc lima indies increffes-
cit ac augetur per perpetuam vaporum additionem,
randem aliquantulum solidescit & fit arsenicum, (c) hoc
mutatur in marcasitam, atque illa figuratur, ac oritur me-
tallum quod purum est, si nempe cuncta principia sunt
in æquilibrio summo, terra, quam vapores in GUR mu-
taverunt, pura, calorisque gradus sufficiens. Quo mo-
do vero generantur metalla, eodem quoque oriuntur mo-
do semimetalla, & nil nisi caloris gradus insufficiens
horum maturitatem impedit. Ex supra dictis patet,
materiam omnium metallorum esse unam, (d) vapores
nempe, qui adscendunt e terræ visceribus, illaque so-
lis accidentiis a se invicem differre. Ac huc quoque
spectant signa metallorum chymica. Auri signum est
circulus, argenti duo semicirculi in se invicem conversi,
qui si extravertuntur, circulum quoque representant: in
ceteris omnibus aut est circulus, aut semicirculus cum
signo crucis, quod acidum indicat, ad indicandum, prin-
cipium metallorum modo esse unum, accidentiis vero
illa differre. De qua materia vero plura in tractatione
de ipsis metallis ac semimetallis. Jam veniunt principia
metallorum contemplanda.

§. IV

sive olla metallorum, spiritus volatilis salinus nutrimen-
tum, GUR vitriolicum radix, sulphur sive arsenicum fru-
tex, marcasitum flos, metallum fructus.

(b) BECHERI *Physica subterranea*, p. m. 176.

(c) Vid. LAZARI ERKERTI *aulam subterraneam*.

(d) *Elucidarium RAIMUNDI LULLII in compendio Alberti ma-
gni* p. m. 213.

§. IV.

Ex communi omnium fere chymicorum consensu sunt tria principia, ex quibus metalla componuntur: sulphur nempe, mercurius & sal. Nos vero cum novissimis & exercitatissimis chymicis terram addere volumus: nullum enim in toto terrarum orbe est corpus, si quoque summe volatile est, quod non possideat terram. (a) Ergo etiam in hisce corporibus, tam fixis, necessario terra aderit. Ac hoc quoque ex ipsa metallorum generatione clarum est; generantur enim ex spiritu quodam acido, qui per ignem subterraneum (b) a centro

(a) Corporibus summe quoque volatilibus maximam terræ copiam inesse, i variis probari posset experimentis, sed sufficit unum: Recipe spiritum flammificum fumantem ac summe volatilem, ex nitro & spiritu vitrioli paratum, uti docetur in physica illustris Teichmeyer pag. m. 57. misce eum oleo æthereo ac summe volatili, v.g. caryophyllorum genuino proportionem anatica, ac statim oritur flamma, si illa cessat, remanet carbo haud exigua, in qua magna pars terræ, antea volatilis, nunc vero aliquantulum fixæ, reperitur.

(b) Multi quidem fuerunt, & hodie quoque sunt, qui ignem subterraneum modo in cerebro nonnullorum hominum existere putarunt, sed illius vera existentiæ facile probatur: ignis enim solaris vix, ac ne vix quidem, ad decem pedes per terræ poros penetrat, quod ex fodinis, in quibus glacies in summa æstate, ab impetu radiorum solis immunis conservatur, comprobatur, contra vero in fodinis metallicis observatur, gradum caloris ad centrum terræ semper majorem esse, quod fodinæ metallicæ in monte sic dicto Rammelberg præ ceteris probant, in illis enim tantus calo-

tro terræ ad peripheriam pellitur. Hic spiritus est naturæ vitriolicæ, & arripit terram fixiorem, illamque dissolvendo in gur mutat. Sal metallorum primo est sal acidum valde corrosivum, quæ vis corrosiva aliquantulum temperatur, cum terram dissolvit alcalinam, & adhuc in vehiculo pingui ac non satis concentrato, partes corrosivæ magis sunt involutæ & a se invicem separatæ. Tunc vero si incipit solidescere & in quasi arsenicum mutatur, vis ejus in corrodendis corporibus maxima est, donec tandem salia illa corrosiva ac perniciofa, mortificata, ligata aut in alcali purum sunt mutata. Si vero metalla iterum destruuntur, hocce sal sub pristina apparet forma. Sulphur, quod in purioribus reperitur metallis, v.g. auro, est fixissimum & igne naturali incombustibile, quod difficillime extrahitur; quo vero magis metalla bonitate a priori superantur, eo facilius illorum sulphura comburuntur, & a perito chymico extrahuntur. Quod denique attinet ad principium mercuriale, quod metallis inest, valde de eo disputatum fuit, an nempe mercurius vivus illis inesset & extrahi posset, (c) an
vero

caloris gradus est, ut nudo corpore, sudore tamen fere diffuentes, in illis vix persistere possint; hoc quoque probant montes ignivomi, balnea naturalia calida, multa, que alia.

- (c) BECHERVS & ROLFINCIVS maximi fuerunt hac in re ad-versarii. ROLFINCIVS, qui magnus quidem erat anatomicus, quin imo restaurator anatomix in Academia Jenensi, editit librum contra BECHERVVM, qui appellatur non entia chymica; BECHERVS vero, qui chymia excellebat, in physica sua subterranea possibilitatem mercurificationis metallorum fusissime monstravit.

vero sit modo principium mercuriale? Sed magnus ille BECHERUS ac multi quoque alii chymici (d) celeberrimi, possibilitatem mercurificationis metallorum tam solidis experimentis probaverunt, ut nemo adhuc hac de re dubitet. Interim vero non negandum est, metalla secundum leges mixtionis a se invicem differre, & in hoc majorem, in illo vero minorem quantitatem mercurii reperiri: e ferro enim paucissima quantitas mercurii elicitur, quoniam principium terreſtre & sulphureum in ſummo ſunt prædominio. Præ omnibus vero ſemimetalla magnam dant mercurii copiam; in illis enim mercurius non tam intime cum ceteris principiis eſt mixtus, ac a ſulphure fixo coagulatus, firmiſſimeque ligatus, quam in veris metallis. Contra vero omnia principia ſunt adhuc volatilia, aut ſaltem volatilifari facile poſſunt, quare vincula ſulphuris adhuc molliora & non tam arcte, quam in reliquis clauſa, facilius diſrumpuntur, ſervus fugitivus e carceribus ſuis liberatur, ac in genere omnia ſemimetallorum principia, ob cauſas jam allegatas, facilius a ſe invicem ſeparari & in uſum vocari poſſunt.

§. V.

Quod attinet ad uſum metallorum medicum, metalla nobiliora in ſubſtantia nihil in corpore faciunt, & generaliter quoque omnia fere metalla ac ſemimetallorum in ſubſtantia efficiunt, imo ſæpe majora ſymptomata producant; ſi vero præſus ſunt recluſa, principiaque ſeparata, tunc uſu gaudent maximo, ſunt enim

(d) STAHLIUS in chymia ſua dogmatica & experimentali.
DICKINSONIUS in chryſopœia, aliique viri celeberrimi.

corpora gravissima, ob gravitatem adhærent illis liquida
cujusvis generis, præsertim vero acidum, quoniam est
gravius ceteris fluidis, illis adhæret, edulcoratur,
ac in sal medium mutatur. Facta hac mutatione in pri-
mis viis, tunc in corpore ipso, quoniam sunt corpo-
ra subtilissima, simulque gravia, per vasa minima ob-
structa permeare, obstructions, quæ sunt in fieri, decli-
nare, & jam factas iterum referare possunt.

§. VI.

Si vero medicamenta metallica hosce præstare de-
bent effectus, tunc sequentia in omnibus & singulis no-
tatu digna sunt:

1) Nempe metalla intime sunt recludenda, illorumque
principia ita evolvenda ac diradianda, ne ullo la-
bore in metallum pristinum mutari possint. Quam
diu enim forma metallica in minimis non est de-
structa; tam diu vera adhuc sunt metalla, vel sint
in forma liquida, vel ficca, illamque ob causam
illorum actio in corpus animatum, quoad melio-
rationem, plane nulla est: medicamenta enim non
agunt nisi soluta (a). Nam metalla firmissime in-
ter se cohærent & requiruntur spiritus acidi for-
tissimi modo ad solutionem, a quibus commu-
ni methodo recludi, illorumque principia intime
diradiari nequeunt. Si vero acidum homogeneous
minerale id non præstat, multo minus præstabit
acidum valde heterogeneous regni animalis, cujus
vis multoties a superiori superatur.

C

2) Pro-

(a) SCHOTT: Diss. inaug. de medicamentis infecuris sub
præs. Illustr. HOFFMAN, habita §. XIII.

2) Probe sunt edulcoranda, & ab omnibus salibus acidis liberanda. Si enim intime recluduntur, tunc salia acida iterum elaborantur; & nisi hæc singulari industria iterum separentur, remedium vitæ mortem accelerat. Illa enim salia sunt valde corrosiva & arsenicalia, sique fixiora sunt, ventriculum ac intestina arrodunt, & inflammationem, emesin, spasmos, singultum, quinimo gangrænam, sphacelum atque mortem promovent; si autem volatiliora, sunt tunc penetrant ad ipsam massam sanguineam, constringunt vasa subtilissima & inprimis origines nervorum, sufflaminant spiritus animales, tandemque ægrotum ad umbras horridas promovent.

3) Sola pars alcalica & alcalina est adhibenda. Acidum enim est principium illud destructivum, quod jure meritoque tanquam causâ plurimorum morborum accusatur; (b) id enim liquida coagulat, obstru-

(b) Multum hac de re, a viris doctrina præclaris, disputatum fuit, & adhuc quoque disputatur. Acidum ab aliis accusatur tanquam nocivum, ab aliis contra defenditur. Ast si certum est, sanitatem in liberrimo fluidorum cujusvis generis circulo sitam esse, ac morbos circulo læso, mortemque ei cessanti originem debere, quod hodie nemo negat; tunc id causâ omnium erit morborum ac mortis, quod circulum lædit ac aufert. Multis nunc quidem modis circulus læditur; communissimus vero omnium illorum sunt obstructions. Nulla vero fieri potest obstructio sine coagulo, nullum coagulum humorum corpori nostro similem fit, nisi ab acido: quod per experimenta chymi-

ca

obstructiones præstat, mortemque accelerat. Alkali
 contra sanguinem exaltat atque resolvit, obstructiones
 referat, vitamque prorogat.

§.VII.

ca patet: Ergo est acidum causa plurimorum morborum.
 Illam quoque ob causam putant viri summi, causam
 mortis primariam in malo illo, generi humano perniciosis-
 simo, quod Adamus comedit, latitasse & acidum fuisse.
 (Ac hæc sane sententia tam absurda non est, quam primo
 intuitu nonnullis apparebit:) Distinguunt enim inter mor-
 tem spiritualem & naturalem; illam Theologiæ peritis re-
 linquunt, de hac vero sententia illorum hæc est: ado-
 randa divina majestas creavit Adamum tanquam creatu-
 ram perfectissimam ac immortalem, ex his apparet, omnia
 principia in summo fuisse æquilibrio, & quamdiu hoc du-
 ravit, tam diu immortalis fuit. Ergo in lapsu necessario
 principium quoddam prædominium acquisivit, quod sem-
 per nobis intentat ruinam. Hoc per novam creationem
 quidem fieri potuisset a creatore omnipotenti in momen-
 to; sed probabilius est causam in ipso malo latitasse. Deus
 enim, tanquam ens simplicissimum, in productione corpo-
 rum simplicissima ac facillima semper incedit via, multo
 simplicius vero ac facilius fuit, materiam destructivam per
 corpus quoddam materiale, quale erat malum, corpori nos-
 tro communicare, quam per novum FIAT in illo creare. Et si
 tora illa tristis historia, de lapsu Adami, in sacris literis per-
 lustratur, multo clarior fit nostra, ut dicunt, sententia;
 Deus enim dicit Genes. III, 22. ne vero Adamus manus
 extendat & avellat fructus arboris vitæ & comedat, vivat-
 que in æternum, dimittamus illum e Paradiso. Arbor ita-
 que vitæ, tanquam medicina purissima, vim habuit princi-
 pium destructivum per fermentum quoddam purum mu-
 tandi, summumque æquilibrio restituendi.

C. 2 (a) vid.

§. VII.

Hiscæ generalioribus præmissis, nos nunc convertemus ad ipsa metalla, semimetalla ac nonnulla mineralia, atque perlustrabimus medicamenta usitatiora, quæ ex illis præparantur, simul commonstraturi illorum effectum vel salutarem, vel nocivum pro viribus. Priusquam vero hæc adgrediamur, dicenda nonnulla sunt de magna illa medicina tam hominum, quam metallorum, quæ sine dubio ex regno minerali paratur, ac lapis Philosophorum appellatur.

§. VIII.

Multi quidem fuerunt, & hodie quoque sunt, qui prorsus negarunt unquam lapidem philosophorum existisse; si vero neque omnes historiae pro nugis ac fabulis habendæ, (a) neque juramenta, non unius, sed innumerabilium fere hominum, (b) tanquam perjuriam damnanda sunt, nemo certe de illius vera existentia jure meritoque dubitare potest. Est vero lapis philosophorum corpus ab omnibus impuritatibus plus quam perfecte purificatum, vim habens, morbos certe multos in corpore humano extinguendi, ac metalla imperfecta meliorandi. Varia habet nomina, quæ vero nil nisi

(a) vid. Præfation. BASILII VALENTINI von einem Weltbürger. A. GOTTLÖB. B. Vorrede in MONTE SNYDERS tractatum de medicina universalis. Königlich Hermetische special concordanz &c.

(b) Pars altera Scriptorum BASILII VALENTINI p. m. 319. Vorrede IOANN. de MONTE SNYDERS in tractatum de metamorphosi planetarum. Hermetischer Triumph in initio des ubralten Ritter-Krieges, ac omnes fere, qui hac de re genuine scripserunt.

nisi virtutes eius indicant. Dicitur v. g. lapis, quoniam est corpus solidum, tinctura, quoniam metalla alba tingit in rubra, centrum omnium rerum, item quinta essentia ac cælum ob puritatem, oleum incombustibile, quoniam maximam quoque ignis torturam sustinet. Non nulli etiam distinguunt inter lapidem animale, vegetabilem & mineralem, non vero quod tres essent lapides, sed quoniam animam (uti philosophi dicunt) sive spiritum habet, dicitur animalis, quoniam crescit & multiplicatur, vegetabilis; & mineralis, quoniam e minera paratur (c).

§. IX.

Quod attinet ad materiam, ex qua hæc medicina paratur, illa nobis adhuc ignota est. Fere omnes loquuntur de mercurio, multi quoque de auro, aut an mercurius vivus, aut aurum, uti illud est, ex quibus monetæ aureæ parantur, sit, alia est quæstio? Mercurium enim ita figere, ut omnem ignis torturam sustineat, ac nunquam revivisci possit, sunt gordii nodi, aurum vero prorsus destruere, herculeus labor; quare philosophi uno ore dicunt: aurum facilius componitur, quam destruitur. Materia vero lapidis primo prorsus destruenda, ac tandem ad ultimum fixitatis gradum est deducenda, priusquam hæc medicina (ex mente philosophorum) parata est. Nos cum chymicis summis putamus, ex metallis haud nobilioribus ac semimetallis, quorum principia non tam intime inter se sunt remixta, facilius parari posse philosophorum lapidem, quam ex nobilioribus,

C 3

(c) Vid. Apertorium RAIMVNDI LVLLII in Schymischen Sieben-Bestirn p. m. 60.

oribus: illa enim facilius destruuntur. Hac quoque de causa nonnulli ex concordantia autorum, tam in figuris hieroglyphicis, (a) quam in circumscriptione ipsius materiæ (b) antimonium veram lapidis esse materiam defendunt. Modus præparandi æque ac materia a veris adeptis, ut HERMETE, BASILIO VALENTINO, THEOPHRASTO PARACELSO, ARNOLDO de VILLA NOVA, GEBERO, RAIMUNDO LULLIO, SENDIVOGIO, ALEXANDRO de SUCHTEN, JOANNE de MONTE SNYDERS, PHILAETA, in uhralten Ritter-Kriege; aliisque tanta caligine obvelantur, est, ut non divina solum præcipua gratia, sed homo quoque multa in lectione versatus, & ad omnem patientiam induratus, requiratur, qui legendo ac relegendo, tota fere eorum scripta memoria tenere, simulque concatenatam experimentorum seriem instituere possit. Licet vero illa scripta undique tenebris nigerrimis obumbrata sint, apparet tamen ex illis, materiam secundam, uti a philosophis dicitur, non aliter fieri posse primam, nisi per mortificationem, putrefactionem, intimamque destructionem, quum tota materia in Gur primum mutatur. Hoc per ignem & philosophorum vias rectas purificatur, magis magisque subtilifatur, coagulatur, ex nigro in album & rubrum mutatur,

(a) BASILIUS VALENTINUS vom grossen Stein der uhralten Weisen p. m. 59. seq. Pandora sive Gab Gottes p. m. 230. seq.

(b) BASILII VALENTINI Triumph-Wagen des antimonii. Der uhralten Ritter-Krieg. ALEXANDRI de SUCHTEN antimonii mysteria gemina IOAN. de MONTE SNYDERS Scripta.

tur, tandemque ita figitur, ut fluat in igne sine fumo, omnia metalla meliora ac pretiosissima reddat, in omnibus fere menstruis dissolvatur, & tanquam summa non animalium solum, sed & mineralium medicina, omnes illorum imperfectiones, quantum possibile est, tollat.

§. X.

Hic lapis ex sententia philosophorum iterum differt gradu: ille enim, qui primo labore præparatur, non tam bonæ notæ est, quam hic, qui in altera multiplicatione imperratur: & hic iterum superatur bonitate ab illo, quem filii artis acquirunt in tertia multiplicatione. Cum vero neque præparationem lapidis, neque multiplicationem scimus, mittamus illum, nosque ad metalla conferamus, ac paulo accuratius medicamenta, quæ ex illis præparantur, perlustremus.

§. XI.

Iure meritoque initium de auro faciamus: illa enim terra flava, tanquam cariosum deorum monstrum, ab omnibus fere pro summo habetur bono, ad eos quoque, qui modo hoc possident simulacrum, tanquam ad fanum, prope omnes sacras obeunt peregrinationes; & hoc non sufficit, sed vulgus quoque putat nullum medicamentum optimæ esse notæ, nisi aurum illi inesser. Quare multa de auro parata sunt medicamenta, sed sunt quoque alia remedia, quæ nil nisi nomen de auro habent; de superioribus vero hic sermo est. Auri figura chymica est ☉ circulus cum puncto in medio, quod ejus connexionem maximam & firmissimam indicat; punctum vero in medio docet, ad centrum auri omnia metalla tendere, & modo per accidentia impediri (§.III. in

in fine) Est autem aurum metallum gravissimum, quod in docimasia torturam ignis & antimonii summam sustinet. Omnia principia in hoc metallo sunt purissima, in æquilibrio optimo, & a sufficiente calore ad summum fixitatis gradum perducta. Ergo quoque medicamenta ex auro, intime destructo, parata, sunt efficacissima: illa enim nullas impuritates secum invehunt, itaque majorem illarum quantitatem eliminare possunt. Talia vero medicamenta ex auro rara avis sunt; licet in cunctis fere scriptis chymicis aurea describantur medicamenta. Aurum enim, uti omnes defendunt philosophi, facilius componitur, quam destruitur, sine perfecta vero destructione, nullum verum medicamentum paratur (§. I. & VI. nro I.). Ergo plane nulla, aut pauca tamen, nobis de auro nota sunt medicamenta vera ac genuina, quæ secundum principia auri agunt; sed pene omnia participant de alienis principiis, quæ non raro plus nocent, quam prosunt, uti ex infra dicendis magis magisque elucescet.

§. XII.

Optimum medicamentum ex auro paratum, est aurum potabile BASILII VALENTINI, (a) si nempe per-

(a) Hocce aurum potabile describitur a BASILIO VALENTINO in parte Scriptorum chymicorum II. p. m. 343. seq. de eo pag. 346 ait: tunc habebis verum aurum potabile, (excepto lapide, qui etiam aurum potabile dicitur) ex quo nunquam corpus quoddam (nempe metallicum) reduci potest. Hoc medicamentum animam, sive tincturam, vel sulphur auri in se concentratum habet, & tingit quoque si in forma sicca præparatur, corpora metallica ad perfectiorem auri deducta, quibus nil nisi color deest flavus, ait

per spiritum salis dulcem (b) anima auri extrahitur, a tinctura illa extracta, spiritus evaporatur, deciesque edulcoratur: miscetur cum spiritu mercurii, (c) immititur balneo vaporum, donec tota massa ab aqua mercurii est soluta, tunc miscetur cum duplo spiritus vini rectificatissimi, digeritur per dies quindecim, destillatur per alembicum, & impetratur tinctura purpurea. Aliud adhuc in **BASILIO VALENTINO** describitur aurum potabile, cui tamen, ut ipse ait **BASILIVS VALENTINVS**, supra descriptum longe antecedit. Infinitæ aliæ compositiones auri potabilis in omnibus fere chymicis scriptis reperiuntur; (d) sed omnes secum vehunt non metallum solum, sed & ut plurimum salia corrosiva, cum quibus dissolvuntur, & quæ ab illis separari nequeunt, nisi ipsa solutio præcipitetur ac sic totum aurum potabile dispareat, illamque ob causam omnia plus nocent quam prosunt (e). Quare **CROLLIVS** in **Basi-**

lica

ast quoniam processus non una describitur serie, ac multa posita sunt ambigua, non cuius contingit adire corinthum.

- (b) Hic non de spiritu salis dulci vulgari loquitur, sed de illo, quia **BASILIO VALENTINO** in suo particulari de auro describitur.
- (c) Spiritus mercurii reperitur in **BASILIO VALENTINO** p. m. 329. in parte II.
- (d) vid. de **SPINA** Lexicon pharmaceutico-chymicum p. m. 160. seq. ac descriptum invenies aurum potabile **HARTMANNI**, **SENNERTI**, **KESLERI**, **BEGVINI** sine corrosivis, cum corrosivis, per antimoniata, cum spiritu bezoardico &c. Londinense **QVERCETANI**, **BILLICHI**, & reliqua; huc quoque pertinet aurum vitæ **CLOSSAEI**.
- (e) Non negamus quidem, alios adhuc in scriptis philosophorum

D

rum

lica sua chymica recte ait: auri potabilis sive putabilis potius, multas irritò conatu, post temporis & sumtum jacturas, in igne examinaverim &c. Multa adhuc sunt medicamenta in forma liquida, quæ aut nomen de auro habent: v. g. Gold-Tinctur, quibus auri tamen nihil inest, aut quæ aurum quoque visibiliter in se continent, de ejus effectu vero nihil participant, ut v. g. aqua carbunculi aurea. Illa vero omitto, quoniam spurii atque supposititii sunt liberi, qui de patre nil nisi nomen habent.

§. XIII.

Inter præparata ex auro in forma solida, aurum fulminans præ aliis est notissimum, nomenque accepit a fulmine, fragoreque apparente, si calori appropinquat. Ipsa præparatio diversè quidem apud autores describitur, (a) in fundamento vero parum differt: optima vero est, si auri granulati & purificati pars una, cum triplo, vel quadruplo aquæ regis solvitur, ac præcipitatur oleo tartari per deliquium, vel spiritu urinæ, vel spiritu salis ammoniaci, tandem per aquam simplicem affusam a salibus, quantum fieri potest, edulcoratur ac in usum conservatur. Si ad hunc laborem drachmas tres auri sumisti, impetrabis post edulcorationem unciam semis; quod manifestissimum est indicium, salia menstrui simul

rum modos aurum potabile præparandi, repetiri; sed illi tam obscure, quam ipse lapis philosophorum descripti sunt, & huc modo dicitur de scriptis chymicis vulgarioribus.

(a) De SPINA Lexicon pharmaceuticum, in illo describitur aurum fulminans ZWELFERI p. m. 158. LEMERY pag. 159. Ill. REICHMEYERI chymia p. m. 213.

simul præcipitari, ac ita cum auro mixta esse, ne levem timeant hostem; per sulphura vero expelli queunt. Ac tota quoque hujus medicamenti actio, quæ purgans est, si majori adhibetur præbio, (b) alias vero, si ad summum ad grana tria propinatur carminativa, sedativa & anti-spasmodica, ex mente nonnullorum; consistit in salibus menstrui, quorum corrosivitas a particulis aureis, quibus adhærent, temperatur. (c) De auro enim aut nihil aut exigua certe pars intime est reclusa, (d) aurum vero, tanquam aurum, in corpus agere nequit, quoniam non dissolvitur a succis nostris. Salia vero illa corrosiva ac destructiva ita mutari posse, hoc variis probatur experimentis. Spiritus vitrioli dulcis, nitri & salis dulcis, mixtura simplex, tinctura bellidis, liquor Dianæ, liquores anodynæ minerales, alique hoc fatis probant: hi enim omnes præparantur e spiritibus acidis corrosivis, interim corrosivitas in nonnullis ligatur, diluitur ac involvitur, in aliis vero, quod melius est, prorsus expellitur, & apparent remedia in omnibus morbis acutissimis exoptatissima.

D 2

§. XIV.

- (b) Purgandi sine hocce medicamentum nemini commendo, salia enim corrosiva sunt ligata quidem, corrosivitas vero non prorsus demta est, ac sic in majori præbio facile periculum inducit.
- (c) Vid. ETTMULLERI opera omnia in compendio p. m. 100.
- (d) Hoc apparet quoniam non solum reduci potest in verum aurum, eum sulphure, sed si calori admotum incenditur, & nummus argenteus antea ipsi imponitur, tunc ille sursum movetur, & in certo spatio deauratur.

§. XIV.

Multa alia præparantur ex auro medicamenta Aurum fulminans cum spiritu vini mixtum & accensum. dat flores, illisque adscribitur vis sudorifera, sed sicuti aurum fulminans, ita etiam ejus flores reducuntur in aurum. Præparatur quoque ex auro fulminante P O T E R I I aurum diaphoreticum, (a) aliud quoque aurum diaphoreticum describitur ab Illustri T E I C H M E Y E R O (b) alii denique habent sal auri, (c) sed vires ejus a salibus salis communis, nitri & aluminis dependent. Huc quoque pertinet Bezoardicum solare Crollianum (d) & Z W E L F E R I, crocus solis, (e) cui vis diaphoretica adscribitur, ac innumerabilia alia, ex auro præparata; sed cuncta possunt reduci in id, quod antea fuerunt, in aurum nempe, & sic quoque effectus non auro, sed menstruis, illorumque salibus juste adscribuntur, ac sic illa omitimus (f).

§. XV.

- (a) Vid. E T T M V L L E R I opera omnia in compendio p. m. 100.
- (b) Vid. T E I C H M E Y E R I chymia p. m. 212. hoc quidem aurum diaphoreticum reducitur, sicuti omnia alia, sed p. m. 277. docet, quomodo per fluorem album, si funditur cum auro diaphoretico, sulphur aurum tingens extrahitur, ita ut remaneat regulus albus; sal vero apparet ad instar rubini. Ex hoc sale parari potest Tinctura, ac illa non omni vacat usu sanguinem mundificandi.
- (c) Præparatio docetur in B L A N C A R D I chymia p. m. 39.
- (d) De S P I N A Lexicon pharmaceuticum p. m. 213.
- (e) Pharmacopœa Augustana p. m. 317.
- (f) In genere huc monendum est, nobis nunquam in mentem venisse omnia & singula medicamenta, quæ ex metal-
lis

§ XV.

Ex his apparet, omnia fere medicamenta ex auro parata, quoad usum verum, quem præstant in corporibus, salvo officio, a medico prudenti e medicina eliminari posse. Longe vero aliter res sese habet, si de hominum imaginatione sermo est, tunc enim, si aurea desiderantur remedia, facile illa propinari possunt. Caveat vero sibi medicus, ne talia adhibeantur, quæ periculum inferre possunt. Illam quoque ob causam, vel modo nomen hisce remediis dare potest aureum, cum tamen nihil de auro illis infit, v. g. *Gold-Tinctur* appellare potest omnes tincturas rubras ac flavas, licet nihil de auro participant, vel illis folia auri inferere potest, uti v. g. in aqua carbunculi aurea. Talia quoque auri folia immiscere potest pulveribus & tunc dicere *Gold-Pulver*. (a) Id vero præsertim in ictero, (b) lipothymis, in affectibus cordis, ut palpitatione, anxietate præcordiorum aliisque est observandum: vulgus enim putat

D 3

lis præparantur, huc, tum quoad usum, interdum sat exiguum, tum quoad compositionem, describere; nam si hoc fieret, non dissertatio, sed liber esset conscribendus. Sufficit, si modo notissima describuntur, tum quoad usum, tum quoad compositionem, aut libri commendantur, in quibus reperiri possunt.

- (a) Multa alia reperiuntur in Machiavello medico.
(b) Quoniam in ictericis totum corpus flavedine tinctum est, tunc putat vulgus, aurum, quod etiam colore flavo gaudet, in hoc morbo esse specificum, illamque ob causam in vase deaurato potum ægroto propinant, aut monetam auream injiciunt potui, & hoc quoque concedi potest a medico prudenti, quoniam nihil nocet.

rat aurum esse remedium cordiale, & possidere vim lærificantem, sed illa, equidem ut credo, vis major est in loculo, quam in poculo.

§. XVI.

Ordine nunc sequitur argentum. Signum ejus sunt duo semicirculi, qui semilunulam » repræsentant, & si intraversus extraveritur, apparebit circulus, ad indicandum, argentum, sive lunam, uti a philosophis dicitur, esse metallum cujus principia, auro excepto, sunt purissima, firmissimoque nexu juncta. His de causis luna difficillime destruitur, ac licet in aqua forti invisibilis facta sit, iterum tamen præcipitari potest tanquam verum argentum; quæ præcipitatio communissime cupro sive salibus peragitur: sustinet quoque torturam ignis & plumbi, sed antimonium insensissimus ejus est hostis, qui semper triumphans id secum ducit, nisi sit prius purificatum & in lunam fixam mutatum. (a) Est vero argentum metallum album, quod solvitur aqua forti, in illaque solutum, eam nullo colore tingit, cujus pars una cum decem & sex partibus saturni remixta, in catino docimastico, saturno expulso, vel incinerato, remanet sine corporis sui imminutione. Ex supra dictis apparet, argentum difficillime destrui; ergo concludere possumus: multa ex illo parari medicamenta, quæ nil nisi nomen de illo participant. Si vero recludatur intime, & terra. ejus salino-alkalica, satis copiosa, a sulphure ac mercurio ita separetur, ut omnes labores chymici fru-

(a) Alchymia denudata p. m. 108. seq. docet, quomodo per cementationem luna fixa præparari possit, varias docet vias, ac in omnibus de luna fixa aliquid impetratur.

frustra adhibeantur in reductione; tunc medicamenta impetrantur, quæ illa, ex auro parata, ordine sequuntur. Varia medicamenta e luna parata tam interna, quam externa in officinis prostant, alia quoque describuntur ab alchymicis, quorum optimum illud est, quod a philosophis in genere alba tinctura die weiße Tinctur, appellatur, (b) & nihil aliud est, quam lapis philosophicus immaturus, ut fere omnes testantur adepti. BASILIUS VALENTINUS in parte secunda scriptorum suorum etiam de argento potabili loquitur; sed disperse id describit, & tam obscure, ut in modo procedendi facile errores possint committi. Multa insuper in scriptis chymicis describuntur argenta potabilia, (c) sed quod de auro potabili dictum est, & huc quadrat: omnia enim illa reduci possunt in verum argentum; ergo tota illorum vis consistit in sale peregrino, ac sic jure omituntur. In genere tandem de omnibus medicamentis, ex argento paratis, notandum est; lunam non crudam, & ut sæpe fit, venere mixtam, sed per saturnum ab omnibus quisquiliis liberatam, adhibendam esse.

§. XVII.

In antecedenti paragrapho egimus de præparatis e luna in forma fluida, jam pertractabimus illa, quæ in forma sicca prostant. Primum huc occupat locum præcipitatum

- (b) Alchymisches Sieben-Gestirn p. m. 44. Scripta BASILII VALENTINI p. m. 443. Introitus apertus ad occlusum regis palatium PHILALETAE p. m. 68 &c.
 (c) FRIDER. HOFFMANNI Clavis Pharmaceutica Schroederiana pag. m. 219. seq. IOANN. SCHROEDERI thesaurus pharmaceuticus p. m. 375. seq.

pitatum lunæ per muriam, sive tinctura lunæ, sive germanice das Narren-Pulver, quod ita paratur: Recipe lunam cupellatam, solve aqua forti, aut spiritu nitri, solutionem præcipita sale communi, præcipitatum edulcora aqua simplici, donec remaneat pulvis insipidus, tunc hancce habebis medicinam, quæ in mania & melancholia valde laudatur (a). Si ad tincturam lunæ recipiatur uncia semis, impetrantur drachmæ quinque pulveris, manifestissimo indicio, partes salinas tam menstrui, quam præcipitantis, simul cum luna misceri, & illis salibus primarius effectum esse addicendum: argentum enim reduci potest (b). Illa vero salia ab argento tanquam corpore alcalico, sunt alcalifata, illamque ob causam acidum, vel volatile, vel fixum secum e corpore eliminant. Interim tamen facile talia remedia degenerare possunt in deterius, quare quam cautissime non solum sunt præparanda, sed & adhibenda. In nonnullis quoque reperitur officinis argentum hydragogum Angeli Salæ: (c) hoc paratur ex nitro finissimo & cristallis lunæ, quæ impetrantur, si solutio lunæ evaporatur. Recipiuntur nitrum & cristalli lunæ proportione anatica, in triplo aquæ simplicis solvuntur, sine ulla præcipitatione miscentur, usque ad cuticulam evaporantur, tunc cristallifantur in loco frigido, humidum decantatur & iterum ad cuticulam evaporatur, omnes crysalli colliguntur & exsiccantur leni calore: ut omne acidum evaporetur,
&

(a) TEICHMEYERI chymia. p. m. 212.

(b) Si calx lunæ per muriam funditur in crucibulo, quod leni succedit igne, impetratur luna cornea.

(c) BOERHAVII chymia p. m. 916.

& materia, sed non fusa, remanet in fundo, hæc conservatur in loco sicciori. Hujus pulveris grana sumantur duo, secundum BOERHAVIUM, (d) sacchari grana sex, & farinae scrupulus semis; misceantur cum aqua simplici, & fiant lege artis pilulæ hydragogæ leniterque purgantes. Sed totus quoque usus harum pilularum a sale dependet, quod cum luna commixtum, intestina ac ipsa corpora mammillaria in renibus stimulat, ita ut urina, quæ antea ob defectum stimuli renum parte eliminabatur, nunc copiosè fluat. An non vero, præferim in morbi initio, alia remedia adhiberi possint, quæ sint tutiora, nullaque corrosiva corpori inducant, uti v.g. salia ex incineratis herbis parata, id iis dijudicandum relinquimus, qui majorem in re medica possident scientiam. Porro quoque Bezoardicum lunare ZWELFERI a nonnullis laudatur, quod conficitur, si lunæ uncia una solvitur spiritu nitri, & buryri antimoniï dupla vel tripla major proportio eodem dissolvitur menstruo, (e) tumque hæ duæ solutiones inter se mixtæ, in cucurbita vitrea, igne arenæ ad siccitatem massæ albæ viridescantis destillando abstrahuntur; massæ autem residuæ denuo spiritus nitri affunditur & abstrahitur, idque tertia vel quarta vice repetitur, ignem ultimum fortissime urgendo. Qua ratione, si massa post destillationem peractam semper subtilissime contunditur, & per aquam affusam ab omnibus salibus corrosivis, quantum fieri potest, liberatur, obtinetur remedium in epilepsia, apoplexia, mania, paralyfi, omnibusque morbis,

E in

(d) BOERHAVII chymia p. m. 906. usque ad 910.

(e) De SPINA Lexicon pharmaceuticum p. m. 210.

in quibus nervi afficiuntur, excellentissimum. Re vero accuratius pensitata omnis operatio deducenda est a salibus, quæ cum argento sunt mixta. Quid itaque est, tam herculeos subire labores, & cur per invidia tendere volumus, si recto tramire ingredi licet? Quare longe melius erit, si talibus remediis e medicina eliminatis, liquores anodynos minerales in usum vocamus, de quibus aut per nos ipsos, aut per exercitatos pharmacopæos præparatis, certi sumus, nihil corrosivi in ipsis remanere, eosque tutissime in legitima dosi adhiberi posse (f). Illamque ob causam multa alia ex argento præparata interna omittimus, quoniam omnia, sicuti iam allata, reduci possunt, ut tota illorum activitas in sale peregrino consistat. Pergimus igitur ad externa.

§. XVIII.

Activitas omnium externorum e luna paratorum, (uti & internorum) salibus menstruorum originem debet, ac modo refrenatur a luna. Omnia enim nobis nota, tanquam corrosiva agunt, quæ modo gradu a se invicem distinguuntur. Primum certe locum occupat ipsa solutio lunæ, quæ maxime corrodit, ac si verrucæ & calli exterioribus modo labris illa attinguntur, succi excluduntur, qui tanquam partes a communi vitalitate separatae decidunt. Si cuticula hac solutione tangitur, statim maxima nigredine obducitur, a tunica mucosa disjungitur, & in forma squamularum a corpore separatur. Ob vim suam causticam commendatur etiam in
ini.

(f) D. SCHOTTI Dissert. inaug. sub Præsidio Illustr.
HOFFMANNI de medicamentis infecuris §. XVII.

initio cancri (a) ad extirpandam luxuriantem carnem; & quoniam nigredinem inducit, applicatur a nonnullis personis sexus sequioris, si nivea canities id prodit, quod ramen lubentius tenebris densissimis obnubilare vellent, ipsas nempe jam ante annos quadraginta turelam recepisse. Hanc sequitur luna caustica, sive lapis infernalis, (b) qui sequenti paratur modo: Solutio lunæ cum aqua forti facta igne arenæ evaporatur, ac in loco frigido crystallifatur: cristalli magno immittuntur crucibulo, lenique calore ebulliunt; ebullitione cessante ignis augetur, massa funditur, effunditur, & ad usum in loco sicco servatur. Hic lapis optimum est causticum, omnibusque in locis tutissime applicatur: summa enim corrosivitas per ignem fuit expulsa, reliqua vero salia cum luna sunt remixta, quæ illorum activitatem aliquantulum retardat, ne tanta vehementia agant, quanta spiritus flammificus, oleum vitrioli; solutio lunæ, solutio veneris, aliaque agere solent. Vitriolum lunæ etiam est corrosivum, sed quoniam superiora jam sufficientia & hoc quoque parum ab illis differt, remittimus lectorem ad chymiam Boerhavianam (c), cetera simul medicamenta ex argento parata, quorum usus haud est eximius, prætermittentes.

§. XIX.

Cuprum, sive venus, est metallum imperfectum, rubrum, quod, si solvitur aqua forti, menstruum cæruleo-viridescente tingit colore, ac si loco humidiori conservatur, superficies eius crusta viridi obducitur. Signum

E 2

cupri

- (a) BOERHAVII chymia pag. m. 901.
 (b) De SPINA Lexicon pharmaceuticum p. n. 591.
 (c) BOERHAVII chymia p. m. 901.

cupri est circulus cum cruce in parte inferiori ☩, quod indicat, hoc quidem metallum ad aureitatem inclinare, sed ab acido aliquantulum fixo, & intime remixto corrumpi. Usus veneris major est politicus & alchymicus, quam medicus; sunt vero etiam medicamenta, quæ ex illa parantur, tam interna, quam externa, quorum infra nonnulla perlustrabimus. Duplex in venere reperitur sulphur, unum, quod combustibile est, & apparet, si minera cupri ex metallifodiniseducta igne lento (durchs rōsten) præparatur ad fusionem. Atque hoc est sulphur commune; sed aliud adhuc in se continet sulphur incombustibile, (§. XX.) naturæ solaris. Dein salia quoque in maxima adsunt quantitate in cupro, quæ tamen sunt corrosiva, destructiva, ac uno verbo, arsenico vitriolica. Hoc apparet, si vas cupreum loco conservatur humidiori: tunc enim brevi tempore obducitur crusta viridi, cujus sapor sat distincte naturam prodit vitriolicam. Effectus vero, qui in vomitu consistit, de præsentia arsenici testatur. Quoniam itaque salia illa corrosiva vitriolica, quæ veneri insunt, tam facile ab aqua simplici, quinimo humido aëreo elixantur, id multo magis per aquam calidam, & acidam, calore interdum accedente, fieri potest. Unde apparet, quam inique ii secum agant, qui in ollis cupreis cibos non sola aqua, sed cum sale etiam, & acidis interdum præparare ac decoquere solent. Hic enim revera dici potest mors in olla.

(a) Etenim salia illa corrosiva vitriolica, calore & menstruis sui juris facta, alimentisque commixta, simul cum
hisce

(a) Vid. Fascicul. I. Diss. III. SCHVLZII Diss. IV. Mors in olla p. 152. seqq.

hisce corpus intrant, sensim sensimque ob vim stipticam & constringentem vasa subtilissima constringunt, ac liquida coagulant; vnde causa non morborum solum infinitorum, sed & mortis obvia est. Enimvero nos modo hanc, modo illam rem, forsân innocentem, accusamus tanquam causam morbificam; sed eamus modo in culinam, eamus inquam, & visitemus vasa coquinaria, tunc apparebit causa morborum innumerabilium & mortis præmaturæ manifestissima. Rebus sic se habentibus equidem omnibus ac singulis, qui vitam ob varios morbos mæstam gerere, mortemque anticipare nolunt, usum vasorum ex cupro paratorum in culinis distuadeo. Qui vero vasa cuprea non prorsus eliminare volunt, aut possunt, illis commendo, ut vasorum superficiem internam stanno obducendam curent.

§. XX.

Alchymici, præ omnibus aliis principiis veneris sulphur quærunt, utpote quod non maximam solum convenientiam habet cum sulphure solis, sed illi re vera simile est. Valde enim auri colorem exaltat, ac si sulphur solis extrahitur, aurumque in regulum album ac quasi argenteum mutatur, secundum colorem iterum a sulphure veneris tingitur, ita quidem, ut neque maxima ignis tortura, neque saturnus, neque ipsum antimonium fixissimum illud sulphur auro eripere valeant (a). Si etiam luna per cementationem ita figitur, ut in omnibus, excepto colore, auro similis sit, (b) tunc tingitur

E 3 sulphu-

(a) Celeberrimi TEICHMEYERI chymia p. m. 277.

(b) Alchymia denudata in sine von der cementation des Eihers.

sulphure veneris : ac hæc duo per mercurium sublimatum ita confirmantur, ut rigorosissima quoque examina auri, in imperio Sacro Romano usitata, sustineant. Hocce sulphur variis extrahitur modis; optimi vero, equidem ut credo, describuntur ab Illustri TEICHMEYERO (c) & autore alchymiae denudatae (d). Notatu vero dignum est, sulphur veneris nunquam tingi, nisi accedat mercurius sublimatus, qui hæc duo copulata confirmat.

§. XXI.

Medicamenta ex venere parata sunt vel interna vel externa. Interna fere omnia sunt infecura, ac maxima cum cautione adhibenda. Agunt enim secundum principia vitriolica, illamque ob causam facillime vomitur, cardialgiam, aliaque mala symptomata creant. Quapropter pauca de illis attingemus. (a) Cel. BOERHAVIUS præ ceteris commendat interne in hydrope, cachexia & cacochymia (b) solutionem veneris cum spiritu salis ammoniaci, si nempe veneris limatura cum spiritu salis ammoniaci in proportione duodecupla solvitur, decantatur, & sic ad usum internum conservatur. In usu vero primo die tres, secundo sex, tertio duodecim, quarto viginti & quatuor guttulæ assumuntur, & ultima dosi usque ad restitutionem cum aqua mellis, tanquam

(c) Ill. TEICHMEYERI chymia p. m. 278.

(d) Alchymia denudata von der exaltation des Goldes zu dem particular mit der luna.

(a) Qui multa ex venere præparata, tam interna, quam externa legere vult, hic HOFFMANNI clavem pharmaceuticam Schræderianam, & JOAN. SCHROEDERI thesaurum pharmaceuticum sibi commendatum habeat.

(b) BOERHAVII chymia p. m. 928.

quam vehiculo, (ea enim salia, quæ adhuc corrosivitate possident, involvit) continuo pergitur. Ex praxi quoque sua b. vir affirmat, hancce tincturam urinam valde stimulare, ac sic lympham illam viscidam e corpore eliminare. Illa tinctura ex mente præclarissimorum nostræ scientiæ virorum est optima, præsertim si cum calce viva iterum rectificatur, qua ratione salia corrosiva, quæ ab alcali spiritus salis ammoniaci non profus sunt extincta, separantur, ac impetratur liquor, qui omnes virtutes possidet, quibus liquores anodynæ minerales gaudent. Ab aliis solvitur venus in aqua forti, filtratur, ad dimidium evaporatur, & (proh dolor) tanquam emeticum propinatur interne, sed dubitandum est, an successus spei respondeat. Aqua fortis enim, uti in officinis asservatur, est corrosivum; multo magis ergo tale evadit, si non solum per solutionem veneris acuitur, sed etiam per evaporationem concentratur: tunc enim salia vitrioli ac arsenici veneris cum aquæ fortis corrosivis, quæ corpori nostro sunt infensissima, simul agunt, ac illa, minimo quoque præbio, satis fortia sunt, ut vomitus maximos eosque cruentos, cum inflammatione ventriculi ac intestinorum, cum cardialgia, cardiogmo, gangræna & sphacelo, ipsaque morte, possint inducere. Ita certe gloriose peracta est cura! mortuus est ægrotus, mortua quoque ac atro carbone notata est fama medici! Omnibus itaque ac singulis hanc solutionem interne in usum vocare dissuadeo, præsertim cum nulla adsit ratio sufficiens, cur tam insecure medicamentis uti velimus, cum summi Numinis immensa elementia talia nobis concesserit, quæ sunt tutissima,

tissima, qualia v. g. sunt, radix ipecacuanhæ & alia. (c)
 Cetera remedia interna ex venere parata & nobis nota,
 noratu haud digna sunt, illamque ob causam sicco illa
 præteribimus pede, multo magis externa perlustraturi.
 Ad externa pertinet pictoribus nota ærugo, sive viride
 æris, quod racemis uvarum recenter expressis, laminis
 cupreis stratificatis, & lixivio ex una parte aceti, & qua-
 tuor partibus urinæ sæpius irroratis, præparatur. Il-
 lud est ingrediens unguentis chirurgis notissimi phagedæ-
 nici, quod vulgo dicitur ægyptiacum. Utuntur quo-
 que nonnulli vitriolo veneris in ulceribus aperiendis,
 (e) & in hæmorrhagiis tanquam stipticum. Vitriolum
 vero non solum vulgare, sed & multa alia ac meliora
 stiptica sanguinem sistunt in vasis minoribus vulneratis;
 majora vero neque per vitriolum, neque per aliud stipti-
 cum, sola ligatura excepta, clauduntur. Ergo in offi-
 cinis superflua non sunt cumulanda: multa enim alia in-
 utilia in illis jam conservantur. Nonnulli quoque sol-
 vunt cuprum in aqua forti, & solutionem, aqua simplici
 dilutam, adhibent externe in phthiriasi. Atque in hoc
 casu adhiberi potest sine magno periculo; unicum ta-
 men erit incommodum, quod cuticula emoriatur, acin-
 star squamularum separetur: quod similiter quoque in-
 terdum cum unguentis mercurialibus contingit. Qui
 interim talia remedia applicando hospites illos ingratos
 enecat, his occisis, adhibere debet balnea ex saponaceis
 aliis.

(c) De his infra §. XXXIII. (nr. b)

(d) Aerugo melior evadit, si per acetum ab impuritatibus li-
 beratur, tunc dicitur viride æris destillatum

(e) Dispensatorium Brandenburgicum p. m. 231.

aliisque abstergentibus parata, quibus quod remansit, facile a corpore separatur. Multa adhuc alia remedia e venere parantur, præsertim ex vitriolo venenis; quæ vero, quoniam nullam aliam, quam vitriolicam possident vim, omittimus, nosque ad Iovem convertere volumus.

§. XXII.

Stannum sive Iupiter est metallum album, levissimum (a) ac cito combustibile, quod, si cum aliis metallis fusione miscetur, illorum malleabilitatem imminuit. (es macht sie spröde) Signum Iovis est semilunula cum cruce ⁊ quod indicat, ab acido stannum a sua perfectione impediri. Usus ejus est magnus politicus & æconomicus. Hic enim non in substantia solum adhibetur, sed cinere quoque stanni in politura vitrorum, lapidum pretiosorum, aliarumque rerum frequenter utimur; chymicus vero ac medicus usus est exiguus. Multi quidem fuerunt chymici, qui varia cum jove susceperunt experimenta, ac multa quoque medicamenta in autoribus reperiuntur ex stanno parata, (b) quorum tamen plurima aut nihil, aut parum profunt. Optimum ac tutissimum nobis notum medicamentum ex stanno paratum est antimonium diaphoreticum Ioviale, sive, uti ab usu & inventore appellatur, antihecticum POTERII. In ipsa præparatione differunt auctores: nonnulli volunt (c) reguli

F

- (a) LAZARI ERCKERI aula subterranea p. m. 168.
- (b) Multa ex Iove parata videri possunt in thesauro pharmaceutico Schræderiano, ac in FRIDER. HOFFMANNI clave pharmaceutica Schræderiana.
- (c) B. STAHLII chymia p. m. 192.

guli antimonii anaticam cum jove proportionem, alii (d) reguli antimonii simplicis partes duas, & stanni Anglicani partem unam; alii (e) Jovis partes duas & reguli antimonii martialis stellati partem unam; alii iterum aliam volunt proportionem. Si vero res recte perpenditur, parum a se invicem hi præparandi modi differunt, nisi in labore, experientia teste. Nam quo major est quantitas jovis, eo difficilius contunditur regulus. Recipe itaque stanni Anglicani, uti in laminis affertur, (hoc enim est purissimum & saturno nullo remixtum) & reguli antimonii aliquam ex supra allatis, quæcunque tibi placuerit, proportionem; funde hæc bina corpora in crucibulo, tunc contunde subtilissime, ac triplo nitri permisce; hanc mixturam sensim ac cochleatim immitte in crucibulum candens, illudque ad dimidium usque hac mixtura reple, tunc ignem auge, donec rota massa cum strepitu, fumo & flamma adsurgat, calcinetur, & in pulviculam mutetur; hanc pulviculam immitte in aquam tepidam, edulcora, & mediante agitatione (durchs Schläm-men) a partibus crassioribus libera. Hocce medicamentum ab aliis laudatur, tanquam optimum, ab aliis contra damnatur tanquam nocivum. Si autem verum dicere volumus, antihecticum POTERII est medicamentum non prorsus spernendum: nihil aliud enim est, quam terra metallica alcalina per ignem & nitrum ab omnibus partibus nocivis liberata, ac cum terra nitri fixa mixta, quæ experientia quoque teste (f) tutissime ac cum magno

(d) Illustr. TEICHMEYERI chymia p. m. 166.

(e) Dispensatorium Brandenburgicum p. m. 5.

(f) Medicus quidam sincerus, qui antea usum hujus medicamenti

gno effectu in hectica adhiberi potest. MYNSICHTUS quoque commendat sal jovis (g), quod paratur, si stanni cineribus acetum destillatum superinfunditur, & sic sal per digestionem extrahitur. Hoc sal non solum a MYNSICHTO, sed etiam ab aliis (h) in uteri suffocantionibus, hectica & aliis morbis commendatur. Multa alia medicamenta interna ex stanno parantur, uti v. g. bezoardicum joviale, Jupiter diaphoreticus BEGUINI, ac innumerabilia alia; sed esset superfluum illorum compositiones monstrare: sunt enim vel insicura, vel nihil efficiunt, vel vires illorum jam concentratae reperiuntur in laudato antihectico POTERII. Externe a nonnullis sal & sulphur jovis tanquam caustica in usum vocantur, activitas vero illorum parum differt ab activitate aliorum causticorum; quare inique actum esset, si pharmacopolia, in quibus jam immensa prostat farrago rerum, quae

F 2 vel

menti omnibus disuadebat, casu cum alio simul ad hecticum vocatur, ille commendat antihecticum POTERII, hic vero id tanquam nocivum rejicit, interim ab altero medico aegroti, & quidem bono cum successu, propinatur, hic id videns, etiam hocce medicamentum aliis dat, simili morbo laborantibus, & hi quoque ex morbo convalescunt, hic mirans, omnibus aegrotis, tali morbo correptis, adhibet, ac semper, si aliter morbus non jam est consummatus, res ex voto succedit, eam ob causam tam sincerus fuit, ut haec observationes multis aegrotorum exemplis adjectis, in actis eruditorum communicaverit, ac inimicos hujus medicamenti ad ejus usum adhortatus sit.

(g) B. STAHLII chymia p. m. 192.

(h) SCHROEDERI Thesaurus pharmaceuticus p. m. 395.
HOFFMANNI clavis pharmaceutica Schroederiana p. m. 254.

vel parum profunt, vel quarum vires jam in aliis concentratae sunt, adhuc magis aggraventur remediis, quibus alia quam optime substitui possunt. Ac ille quoque medicus sive chirurgus, qui novum quotidie cauterium adhibet, iniquè agit, quia hac ratione vires cauteriorum suorum nunquam explorare potest (i); quod tamen absolute necessarium est, si aliter bonum eventum sperare volumus.

§. XXIII.

Plumbam, sive saturnus est metallum album, molli-
 lissimum, exceptoque auro gravissimum. (a) Signum saturni est semilunula cum cruce ☿, uti etiam in Jove; sed crux est in superiore figuræ parte, quæ in iove latus occupat, quod indicat, acidum volatilius esse in saturno quam in Jove. Sulphur tam iovis quam saturni est immaturum: quoniam vero ex consensu omnium chymicorum sulphur est vinculum rerum, facile apparet, quare illa metalla facilius destruantur, quam alia perfectiora. Cui accedit, principia illorum non esse in æquilibrio summo, uti perfectorum, sed acidum prædominare, quod in illis destruendis semper vim suam exerit. Hoc quoque in saturno in maximo est prædominio. Non omnibus autem in oculos incurrit, uti in paragrapho sequenti videbimus; sed dulcedine quadam involvitur, & si

(i) Illam ob causam DIONISIVS in operationibus suis chirurgicis p. m. 838. recte monet: cauteria ac eorum activitas chirurgo debent esse nota, eaque de re postular præparationem cauteriorum ab ipso chirurgo, simulque suam compositionem communicat.

(a) Ill. TEICHMEYER: Physic. p. m. 2

si corpus intrat, illud destruendo agit lentissime. His de causis, medicamenta ex saturno parata, interne dissiuademus. Vasa enim constringunt, cum fluido nerveo commixta illud ligant, & sic varia inducunt mala, uti ex sequentibus magis magisque elucefcet.

§. XXIV.

Norissimum e saturno præparatum est ejus saccharum, quod nomine quidem gaudet gratissimo, sed virtute interna pessima. Sequenti vero paratur modo: Recipe saturnum granulatum, sive calcinarum, sive minimum, sive cerullam, sive lythargyrium, quod unum est; adde acetum destillatum in proportione sextupla, digere ac solutionem filtra, ad tertiam partem evapora, ac in loco frigido crystallisationem expecta, & sic perge cum liquore supernatante evaporando, ac crystallifando, donec nihil est reliquum; tunc habebis sal dulci gaudens sapore, ob quem etiam dicitur saccharum saturni, licet rectius dici posset venenum, maxime si a nonnullis medicis purum interne sine ulla additione ad grana quindecim (a) in malo hypochondriaco, quartana, phlogosi, dysenteria, aliisque morbis his similibus propinetur. Nescio vero, an successus cum spe conveniat; saccharum enim saturni, si intime recluditur, salia maxime styptica in recessu habet, quæ quidem dulcedine quadam involvuntur, sed si iterum sui juris fiunt in corpore, vasa minima constringunt, secretionem fluidi nervei impediunt, ut sensim paulatimque vires sufflaminentur, obstructions evadant majores, tandemque mors curæ medi-

F 3

ci

(a) ETTMULLERI opera omnia in compendio p. m. 98. seqq.

ci imponat finem. Ideoque sic dictum saccharum revera est venenum, cujus vis constringens fere est incredibilis. Nam si quis v.g. sparadrapium ex saccharo saturni & cera paratum, glandiac præputio interponit, tunc, quam diu hocce sparadrapium gerit, nulla gaudebit erectione, & si diu ita continuatur, sive hocce emplastrum seroto ipsique mentulæ applicatur, tunc metuendum est ne impotentia succedat: si vero hoc externe præstat, quid non præstabit interne? Dolendum itaque est, quod tam pauci sint, qui de malignitate hujus veneni convicti, interne illud fugiunt! Ille vero, (proh dolor) ejus vires quam optime scivit, qui venenum illud diabolicum publicavit, quo tam multi hujus terrarum orbis dii ac magnates, a sceleratissima hominum sentina, (ad quos interficiendos nulla cruciatus genera sufficiens) e medio tolluntur. Putamus scilicet idem hoc pestilentialia saccharum, quod poudre de la succession appellatur, (b).

Non

(b) Hocce venenum est pessimum, vis ejus est lentissima, & agit ex mente nebulonis a quo applicatur, vel in quatuor, octo, decem mensibus, vel in anno, & sic porro, quo nempe magis vel minus acuat, actio consistit in constrictione vasorum minorum, simulque nervorum lentissima, sic obstructions ac empyemata oriuntur in partibus mollioribus v.g. pulmonibus &c. sequuntur lassitudines, ac ægroti moriuntur vel apoplexia, vel hæctica, vel phthisi. Brevis: ut plurimum mors inducitur per contabescentiam. Inventor hujus veneni nec nobis, nec omnibus fere, genuinus notus est, licet multi accusentur. Interim aut gallus, aut, quod facilius creditur, Italus fuit: in hisce enim regionibus hoc venenum primo innotuit. Qui plura hac de re legere velit, confer-

Non vero tantum homines e medio tollit, si vel solum, vel cum aliis venenis remixtum, offertur, lentissime, sed multa alia quoque creat mala. Persuasum enim nobis habemus, multos morbos, qui ad incantationem & fascinationem referuntur, huic veneno originem debere, præsertim vero in conjugio, si quis v. g. præstanda, quæ antea præstitit, præstare non potest, si erectiones cessant florente ætate, & hujus generis plura. Nam si homini incio propinantur, paralyfin musculorum penis ac vasorum spermaticorum, constrictionemque nervorum in infertionibus, creant, ut sic omnis erectio cesset. Optandum igitur esset, ut hocce saccharum non omnibus ac singulis in officinis distribueretur, quoniam sic multi cessarent hujus veneni effectus. Ex supra dictis simul patet, quanta cautione tinctura antiphthisica sit adhibenda, quæ ex saccharo saturni ac vitriolo martis proportione anatica, digerendo cum sufficiente quantitate spiritus vini paratur. (c) In genere vero omnia medicamenta interna, ex saccharo saturni, ac cunctis saturninis parata, jure meritoque e medicina sunt eliminanda: nam si quoque uni profunt subiecto, multis tamen aliis nocent, atque ideo rectissime ad medicamenta dubia & infecura sunt referenda (d). Quamobrem interna omittere, nosque ad externa convertere volumus.

§. XXV.

conferre potest Celeberrimi ERNDLI Dissertat. medic. ex veneno salutem sistentem §. XXI. ac Illustr. TEICHMEYERII medicinam legalem p. m. 168. quo plura quoque allegantur scripta ac experimenta.

(c) B. STAHLII chymia p. m. 194.

(d) Huc quoque pertinet acetum cœruleum ex violis & aceto para-

§. XXV.

Externe saccharum saturni collyria in inflammationibus oculorum ingreditur, & sic tute quoque adhibetur. Eodem enim fibræ aliquantulum constringuntur, fluida stagnantia exprimuntur, circulus restituitur, ac inflammatio cessat. Similis quoque est ratio in aliis inflammationibus, si decoctum saturninum applicatur, quod parari potest ex cerussa, minio, vel lythargyrio, vel ex hisce tribus anatica portione simul sumtis, si acetum vini proportionem sextupla, vel octupla, superaffunditur & ad dulcedinem decoquitur. Atque hæc dulcedo dependet a saccharo saturni, actio vero consistit in constringendis ac roborandis fibris. Ab aliis commendatur in collyriis loco sacchari saturni magisterium ejus, quod decocto saturnino cum oleo tartari per deliquium præcipitatur, & aqua simplici edulcoratur (a). Ab ipso saccharo saturni paratur cum oleo Juniperi per digestionem Balsamus saturni BOILEI, qui in vulneribus ac ulceribus tuto adhiberi, ac cum aliis quoque, secundum rerum circumstantias, misceri potest. Multa quidem sunt alia e saturno præparata in autoribus descripta, quæ tamen omittimus, quoniam vis eorum cum jam allegatis una eademque est.

§. XXVI.

Lythargyrium in refinationibus metallicis, præsertim nobilioribus, magnorum ponderum, copiose emergit;

paratum in patina stanea ampliori, solvitur enim aliquid a stanno, alias enim color nunquam impetratur, cum ipso vero saccharo saturni in vase vitreo pari impetratur modo hicce color.

(a) Vid. Ill. TEICHMEYERI chymiam p. m. 174.

git; est autem plumbum in scorias calcinatum, ac
 reducitur iterum in plumbum, si salia adduntur fixa.
 Quinimo in ipsa præparatione vitri saturni ex lythar-
 gyrio, silicibus calcinatis, subtilissimeque contusis,
 ac cum sale communi in superficie stratificatis plumbe-
 us e lythargyrio præcipitatur regulus. A plumbo ipso
 paratur cerussa, & uti nonnulli volunt minium, si nem-
 pe laminæ plumbeæ subtilissime ac leviter convolu-
 lutæ alembico immittuntur, acetum destillatum affundi-
 tur, & hæc mixtura in loco tepido collocatur. Sic
 enim saturnus sensim arroditur, & oritur calx flavi co-
 loris, quæ lenta calcinatione in album mutatur, & dici-
 tur cerussa. Si ignis continuatur, mutatur in rubrum
 & dicitur, ut nonnulli volunt, minium (a). Uti alii vo-
 lunt minium e terræfodinis adducitur; hic vero pulvis
 ruber sandix (b) appellatur, & cum minio valde conve-
 nit. Hæc tria vi æquali fere prædita sunt, illamque ob
 causam vel juncta, vel quodvis seorsim adhiberi potest.
 Ac externe certe in omnibus ulceribus & vulneribus,
 tam in emplastris, quam in unguentis, sive nuda interdum,
 in forma pulverum, optimo cum successu ob vim
 exsiccantem adhiberi queunt. Ex solutione lythargy-
 rii cum aceto, solutione aluminis crudi guttatim addita,
 paratur lac virginis, quod cosmeticis adnumeratur, ac
 iis sane conducit, qui radiis solis diu expositi fuerunt:
 in lentigine quoque ac serpigine proficuum est; sed si
 usus diu continuatur, quod ut plurimum fit a sceminis
 mollioribus, quæ colorem rusticum, ut dicunt, e facie
 depel-

G

(a) STAHLII fundamenta chymicæ p. n. 194.

(b) VALENTINI Historia simplicium p. m. 60.

depellere volunt, gravia mala comites certissimos habet.
 Varia insuper parari possunt ex plumbo ipso, ex lythar-
 gyrio, plumbi cineribus, minio atque cerussa medica-
 menta tam interna, quam externa; quoniam vero mens no-
 bis non est, librum, sed modo dissertationem edendi,
 illa jam non quoad præparationem enarrabimus, (c) sed
 de illorum usu modo dicemus. Hic vero internus plane
 nullus est, (§. XXIII.) ac licet medici, modo hoc, modo
 illud commendent, apparet tamen, omnia aut nocivis,
 aut inscuris adscribi posse. Optime igitur actum esset,
 si medicamenta interna ex saturno parata prorsus & medici-
 na eliminarentur. Etenim si omnia saturnina examinan-
 tur chymice, in omnibus sal, sive saccharum saturni deli-
 tescit, de cujus vi in destruendo corpore (§. XXIV.) pro-
 lixe egimus. Si quis vero omne sal saturni separat, ipsum-
 que saturnum destruit, nihil aliud habebit, quam terram
 mortuam absorbentem metallicam, quæ tamen ex aliis
 metallis ac semimetallis longe facilius impetratur. Quid
 ergo per invia tendere volumus? Externe contra omnes
 terræ saturninæ, nisi cum corrosivis præparatæ, si etiam
 reduci queunt, tutissime adhibentur. Acidum enim, ac
 salia corrosiva, corporis nostri partes carnosas destruen-
 tia, poris saturninorum insinuantur & edulcorantur, ut
 sic exsiccant ulcera, tandemque consolident. Salia e-
 nim destructa, neque carnem denudatam irritare, ne-
 que novas fibrillulas comminuere, adeoque nec consoli-
 dationem impedire possunt. Illa vero, quæ cum corro-
 sivis

(c) Multa reperiuntur præparata in FRID. HOFFMANNI clave
 pharmaceutica Schrœderiana p. m. 242-253. ac in ipso the-
 sauro pharmaceutico Schrœderi.

fivis parantur, cautius externe quoque sunt adhibenda; sic nusquam inveniunt locum, nisi in destruendis callis, magna suppuratione promovenda, ac pure coagulato in atheromate, steatomate ac melicerite resolvendo, simulque tunica, qua materia involvitur, destruenda.

§. XXVII.

Mars sive ferrum est metallum durissimum, quod per se difficiliter præ ceteris metallis funditur, & in aqua forti solutum, rubicundissimum efficit colorem. Signum martis est circulus, in cujus sinistra superficie sagitta reperitur ♂ ad indicandum, martem ad solem inclinare & acidum in ipso non tam valde prædominare, quam in ceteris metallis imperfectis. Sulphure (a) & terra abundat, mercurii vero parum recondit. Prorsus quidem a nonnullis negatum fuit, & adhuc quoque negatur, marti inesse mercurium; sed BECHERUS in *Physica sua subterranea* quam fusissime id demonstravit. Abundantia terræ omnibus in oculis incurrit, qui modo visitant officinas ferreas, tunc enim si ferrum malleatur candens, scoræ in maxima quantitate combustæ, abundantiam terræ indicant; in illa vero terra sal simul delirescit. Sul-

G 2

phur

(a) Sulphur martis tendit jam ad fixitatem, ac solaris est naturæ (vid §. XXIX) terra vero, quæ in Marte reperitur, est quidem pura, sed non purissima, uti illa esse debet, quæ ad aureitatem requiritur. Tum quoque mercurii legitima quantitas deest; alias Mars esset aurum; hac de causa quoque Philosophi dicunt: Martem nihil aliud esse, quam aurum ac rubiginem (Gold und Ruff) vid. III. REICHMEYER-KI Programma de Rhythmis Basili Valentini XVI. ad D.D. SCHACT. dissertat. inaugural. sub præsidio Illustr. WED-LLI de febre tertiana intermittente.

phur se manifestat, si modo mars cum impetu malleatur, tunc enim per motum sulphura in marte copiosa contenta ita evolvuntur, ut mars tandem candescat. Si limatura martis, aqua fortis, ac aqua simplex in vitro miscentur, tunc statim per sulphura ingens color & fumus excitatur, qui accenditur si lux admovetur.

§. XXVIII.

Varia e marte nota nobis sunt præparata, quorum nonnulla optima gaudent virtute, ideo quod mars facile præ omnibus aliis recluditur metallis, illamque ob causam ipsa limatura martis in subjectis, quæ robustioribus gaudent visceribus ac soda laborant, effectum edit præstantissimum, si in bolo propinatur. Martialia vero agunt secundum principia: illa enim, quæ vitriolo martis, eique non optime edulcorato, & ab omnibus impuritatibus venereis quantum fieri potest liberato, vim suam debent, adstringunt; terrea martialia probe edulcorata, tanquam corpora alcalina, acidum e primis viis secum eliminant; sulphurea vero & mercurialia, quæ ut plurimum vitriolicis sunt nupta, resolvunt lympham coagulatam. Plurima medicamenta martialia sunt interna, ac dividuntur in liquida & sicca. Ad liquida in primis referuntur tincturæ, quarum multæ reperiuntur, ut LUDOVICI, HELLEBORATA, MYNSICHTI, cum arcano tartari, ex vitriolo WEISII, cum vino malvatico ZWELFERI, pomara, cydoniata, ex croco ZWELFERI, ac vitriolata antiscorbutica, quæ in Dispensatorio Brandenburgico reperiuntur, (a) item & FREUNDII, WEDELII (b) &c.

Vis

- (a) Dispensatorium Brandenburgicum p. m. 217. seqq.
 (b) Celeberrimi TEICHMEYERII chymia p. m. 134.

Vis harum tincturarum parum differt: omnes enim leniter adstringunt, quoniam vitriolum martis in omnibus primario agit. Omnibus itaque in casibus adhiberi possunt, ubi tonus vasorum deficit, quo restituto, vasa sanguini resistunt debite, eumque majori vi quaqua versum, premunt; unde circulus augetur, sanguis viscidus resolvitur ac subtilifatur, excretionisque promovetur. Caveat vero medicus, ne talia medicamenta in cochleari metallico propinentur: tingitur enim (wenn solche Tincturen in silbernen oder blechernen Löffeln gegeben werden, lauffen die Löffel an) a vitriolo martis, ac ægroti sæpe putant, venenum sibi propinatum esse. Ille vero medicus, qui tale vitriolum, ac per consequens quoque tincturam martis parare potest, quæ neque chalybem politissimum, neque lunam, neque aliud metallum obscurat (von welchen vitriol kein Metall, auch kein polirter Stahl röthlich wird, sondern seine politur behält) felix prædicandus est. Etenim, quamdiu metalla a vitriolo martis obscurantur, tamdiu adhuc de vitriolo veneris quisquiliæ adsunt, quæ interdum haud exoptata symptomata creant. Talem præparationem vitrioli & tincturæ martis docet præclarissimus ille ævi nostri chymicus, Illustris TEICHMEYERUS (c) ex scoriis reguli antimonii martialis, cum duplo salis ammoniaci mixtis, ac decies sublimatis. Quamvis autem hic processus laboriosus videtur, dabit tamen caput mortuum in fundo remanens optimam martis tincturam, quæ chalybem politissimum non obfuscat. Si vero flores rite tractantur in igne cum

G 3

regu-

(c) Illustr. TEICHMEYERUS Programmata de Rythmis Basilii Valentini.

regulo metallico, imperratur remedium haud spernendum in calculo, podagra, arthritide, aliisque morbis his similibus. Ipsi flores salis ammoniaci martiales, a nonnullis interne in febribus, aliisque morbis, in usum vocantur.

§. XXIX.

In forma sicca praesertim croci ac vitriolum martis in usum ducuntur. Croci distinguuntur in aperitivos & adstringentes, qui apud omnes fere reperiuntur auctores. (a) Optimus vero omnium est crocus martis anti-moniatus, (b) five crocus martis aperitivus STAHLII (c) qui ex scoriis reguli antimonii martialis edulcoratis, exsiccat, ac cum triplo nitri mixtis per detonationem paratur, ac tandem per aquam affusam edulcoratur. (durchs schlammen) Hic optimum est absorbens, illamque ob causam omnibus in morbis, ubi acidum peccat, adhiberi potest, praesertim vero in soda & ardore ventriculi remedium est praestantissimum, itemque in febribus, malo hypochondriaco, aliisque morbis praclare se gerit. Interim tamen quoque croci martis, vel per se ex limatura martis, vel ex limatura & sulphure anati-ce parati, in affectibus, ubi acidum peccat adhiberi possunt. Vitriolum martis paratur e limatura martis, vulgari modo, (d) si illa cum oleo vitrioli aqua diluto solvitur,

folu-

(a) Pharmacia augustana p. m. 317. & 324. Dispensatorium Brandenburgicum p. m. 50 & 57. Illustr. TEICHMEYERI chymia p. 162.

(b) Illustr. TEICHMEYERI chymia p. m. 229.

(c) Dispensatorium Brandenburgicum p. m. 50.

(d) Limatura martis debet esse purissima ac ab omni venere libe-

solutio usque ad cuticulam evaporatur, ac in loco, frigido crystallifatur. Huic vitriolo martis multa adscribuntur, præsertim in hydrope, malo hypochondriaco, aliisque his similibus: ac nos quoque non negamus, vitriolum martis hæc gaudere effectibus, si purum est; sed illud in officinis, ab omnibus quisquiliis venereis liberum invenire, desideriiis piis adscribitur. Etenim in chalybe polito semper veneris apparet imago, illamque ob causam maxima cum cautione vitriolum martis vulgari modo præparatum, est adhibendum: semper enim latitat anguis in herba. Purificatio vero peragitur superiori descripto modo, (§. XXVIII) aut si quis tantos labores nec subire vult, nec ob varia impedimenta potest, breviori quoque modo vitriolum martis fati purum impetrabit, si modo vitriolum martis commune solvit, solutionem cum limatura martis coquit, filtrat, ad cuticulam evaporat, in loco frigido ad crystallifationem ponit, & hunc processum perpetuo cum nova limatura martis addirione, tam diu continuat, donec chalybs politissimus non amplius tingatur. (bis kein polirter Stahl mehr anläufft) Hoc enim signum est certissimum de puro martis vitriolo. Hæc sunt medicamenta in forma solida e marte parata, quæ præ ceteris in usu sunt, & vel crocum sive terram metallicam exhibent, vel salî martis, quod dicitur vitriolum, & mercurio, qui in ventre prioris

libera; alias enim emelin, aliaque interdum non exoptata symptomata creat. Quare etiam ea, quæ a claustrariis impetratur, non est adhibenda; ferruminant enim eam mediante venere. Tutissimum est, si aut a nobis ipsis, aut ab aliis, nobis presentibus, martis paratur limatura.

ris deliteſcit, vim ſuam debent; de extrahendo autem ac purificando ſulphure martis nemo ſollicitus eſt: quod tamen ex ſententia virorum in chymia præclarorum uſus eſſet haud exigui. Si quidem adderetur, quod intimam martis deſtructionem ac recluſionem maturaret, ſimulque deficientem mercurium reſtitueret, illa forſan medicina impetrari poſſet, quæ fruſtra in auro quaeritur. Nam multi chymici in ſcriptis ſuis defendunt, martem (e) ad lapidem philoſophorum componendum adhibendum eſſe. Neque diſſidendum eſt: martem ſulphur ſolare in ſe continere, ideo quod veneris & martis maxima eſt cognatio, & ex venere mars, ex marte venus pro arbitrio artiſticis parantur. (f) Sulphur vero veneris exaltat auri colorem, illumque auro extractum non modo reſtituit, ſed aurum quoque album de novo tingit. (§.XX.) Ergo ſine omni dubitatione hocce ſulphur ſolaris eſt naturæ; alias

(e) Illuſtr. TEICHMEYERVS in programmatibus de Rhythmis Baſilii Valentini, & præſertim decimo quinto & ſexto non affirmat ſolum, martem eſſe aurum philoſophorum aureum, & ſulphur ejus citius poſſe ſeparari, quam ex aliis metallis, ſed id quoque ex ſcriptis probat. Illamque ob cauſam GEBERVVS, HADRIANVS MYSICHTVS, SENDIVOGIVS, RAIMVNDVS LVLLIVS, PHILAETA, TOLLIVS, SVCHTENIVS, ALBERTVS, BASILIVS VALENTINVS, aliique allegantur, ſimulque ex horum autorum conſenſu oſtenditur, ſicuti martem aurum, ita antimonium eſſe lunam, venerem ſive ſaturnum philoſophorum (§. XXXI) ex quibus inſans generatur hermaphroditicus, regulus nempe antimonii martialis.

(f) B. STAHLII chymia p. 18ſ. LAZARI ERKERI aula ſubterranea p. m. 139. ſeqq.

alias non tam intime cum auro misceri posset, ut maxima ignis & antimonii tortura, ad illud ex imis auri visceribus eripiendum insufficiens sit. Venus autem & mars ut unum consideranda sunt hac in re; ergo & in martē est sulphur solare.

§. XXX.

Peracta itaque de ipsis metallis tractatione, illorumque medicamentis paulo accuratius perlustratis, convertimus nos ad semimetalla, tandemque notatu digniora de mercurio ac medicamentis mercurialibus subjicemus; siquidem mercurius neque inter metalla, neque inter semimetalla proprie refertur. Quoniam vero in metallis cunctis reperitur mercurius currens, illam ob causam metallis annumeratus fuit. Metalla vero non solum, sed semimetalla etiam, ac ipsa mineralia de mercurio participant; quare mercurium mineralibus adscribimus.

§. XXXI.

Inter semimetalla antimonium omnibus aliis est præferendum, cujus virtutes medicæ maximæ sunt. Facilius enim acidum corrosivum arsenicale, quod volatilius est, quam in metallis, ab illo separatur; ac sic corpus purum alcalinum impetratur. Antimonium autem est corpus nigrum, maculis splendentibus mixtum, quod igni injectum albicantem concipit flammam, quoad magnam partem avolat, odorem sulphureum post se relinquit, & cum metallis fufum, omnia, auro excepto, corrodit. Signum ejus est circulus cum cruce in superficie & ad indicandum, acidum adhuc esse volatile, quod hocce semimetallum a perfectione metallica retinet; hoc acidum tantæ est activitatis, ut omnia metalla, auro excepto,

H

par-

partim comburat, partim volatilia reddat, ac e catinō
 docimastico instar fumi secum ducat. (a) Antimonii vir-
 rutes tam medicæ, quam chymicæ, tantæ sunt, ut ad il-
 las penitus eruendas non hæc dissertatio, sed multa vo-
 lumina requirerentur. Ipsi enim chymici ac philosophi
 summi in scriptis suis confessi sunt, virtutes antimonii ad-
 huc multas latitare, ac in melioratione metallorum maxi-
 mam antimonio vim adscribendam esse. (b) Nihilomi-
 nus vero maxima cum cautione antimoniata sunt paranda,

ac
 (a) Impuritates comburuntur, pura vero volatilisantur: quid
 itaque antimonium in melioratione metallorum præstare
 potest, ex his patet, omnes enim philosophi consentiunt
 cum Hermete, qui ait in tabula sua smaragdina: ascendit
 a terra in cœlum, iterumque descendit in terram, & recipit
 vim superiorum & inferiorum, hoc ab aliis dicitur fixum
 volatile, & volatile iterum fixum reddere. BASILIUS ait
 wasche der Erden Flügel, omnes itaque volatile desiderant, &
 hoc citissime præ ceteris cum antimonio impetratur, de quo
 plura nr. (b).

(b) THEOPHRASTVS PARACELSVS in suis scriptis antimonium
 maximis extollit laudibus, ac in libro de vita rerum ani-
 malium, dicit, spiritum metallicum tingentem antimonio
 inesse. BASILIUS VALENTINVS in cursu triumphali an-
 timonii pag. m. 314. ait. Antimonium comparandum esse
 cum circulo, ex omnibus coloribus composito: quo mag-
 is in eo quæritur, eo magis acquiritur. Porro ait loco ci-
 tato: antimonium esse ectropium (ein Wunder: Thier:) esse
 venenum maximum, & nullum venenum, sed medicinam.
 Pag. 316. ait, tantæ illi insunt divitiæ, excepta virtute me-
 dica, quantæ neque meo, neque tuo animo comprehendi
 queunt. ALEXANDER de SVCHTEN, antimonium, inquit, potest
 transmutare (sive meliorare metalla); hoc vero non contin-
 git

ac nonnulla etiam adhibenda, aut plane omittenda. (c) Acidum enim illud, quod, in antimonio reperitur, est genuina proles lethiferi patris arsenici, illamque ob causam non ipse solum antimonii regulus, sed omnia fere antimoniata, non rite parata, vel insufficienter edulcorata, emefin creant; quod fit, si salia illa corrosiva arsenicalia non prorsus inde sunt eliminata, quæ tunc per acidum ventriculi, e mollioribus quam par est carceribus liberantur, ac quasi revificantur, licet priorem activitatem non plenarie acquirant. Tum vero tunicam ventriculi nervosam irritant ac pungunt, ob irritationem majorum liquorum sequitur affluxus, fibræque ac vasa expanduntur; quæ quum deinceps vi vitalitatis se contrahunt, oritur spasmus totius ventriculi, simulque valvulæ orificii

H 2 dextri

git cum sulphure metallorum. Porro ait: antimonium esse plumbum philosophorum. In eo omne est secretum secundum Pythagoram. In eo aurum & argentum continentur in potentia, non visibiliter secundum Rhafin. Multa adhuc alia de antimonio ex scriptis philosophorum ac medicorum in medium proferri possent; nostrum vero non est, de usu antimonii chymico ex professo agere, sed obiter modo sententias autorum communicavimus. Usus vero medicus nulla indiget probatione: nullus enim erit medicus, qui non utatur antimonio diaphoretico, si omnia quoque alia abhorreat antimoniata. Hoc vero unicum rite paratum ac probe edulcoratum, egregias antimonii virtutes medicas in morbis quoque acutissimis sole clarius manifestat.

- (c) Multa enim etiam ex antimonio parantur nociva, ac hæc omnia ea sunt, in quibus, sulphure expulso, salia remanent concentrata; quo præsertim pertinent omnes reguli cum multis salibus parati.

dextri. Contenta igitur versus orificium sinistrum pre-
muntur, ac per os eliminantur, necesse est.

§. XXXII.

Ipsum antimonium crudum a nonnullis medicis in-
terne in usum vocatur; quod vero magna cum circum-
spectione fieri debet. Salia enim illa corrosiva, quæ in
antimonio crudo sunt, & a sulphure refrænantur, si cum
acido ventriculi nostri miscentur, facile prædominium
acquirunt, multaque mala excitant. Præparata ex an-
timonio varia vel in forma liquida, vel sicca, in officinis
nota sunt. In forma liquida primarium occupant locum
tincturæ, quarum notissimas in hoc paragrapho perage-
re constitui. Optima illarum est sic dicta alcalica: in illa
enim tota est minera antimonii, & partes arsenicales aut
sunt expulsi, aut plenarie destructæ. Sequenti vero
paratur modo: Recipe antimonii partem unam, cine-
rum clavellatorum, sive salis tartari, partes duas, misce ac
funde in crucibulo; sic nullum impetrabis regulum (a).
Si omnia bene fluant, massam effunde in mortarium ferre-
um, illamque calidam contunde, cucurbitæ immitte, spi-
ritum vini oleosum adde, ac per octiduum digere, sic im-
petrabis tincturam antimonii rubram, quæ omnibus aliis
palmam eripit. Vis aperitiva hujus tincturæ acuatur, si
cum anima rhabarbari rite præparata miscetur. Tinctu-
ra antimonii tartarifata paratur ex scoriis reguli antimonii
martialis primis (b); (harum præparationem vide in pa-
ragra-

(a) Cave vero ne de carbonibus aliquid accedat, tunc enim
statim præcipitatur a sulphure carbonum peregrino massa
regulina, ac tua tinctura fit emeticum

(b) Ill. TEICHMEYERII chymia p. n. 226.

ragrapho sequenti) ac æquali fere virtute gaudet cum al-
calica. Acris vero antimonii tinctura paratur ex regulo
antimonii martiali per nitrum in scorias mutato. Si enim
hæ scoriæ contunduntur ac spiritu vini extrahuntur, im-
petratur per digestionem tinctura saporis adstringentis,
a quo dicitur acris. Illi tincturæ adscribitur maxima vis
aperitiva, ac non negamus, interdum hancce medicinam
esse proficuum, si nempe latera vasorum sunt irritanda,
ac si fluida stagnantia per motum vasorum auctum promo-
venda. Maxima vero cum cautione non est præparanda
solum, sed & adhibenda. Si enim de regulo aliquid sco-
riis adhæret, quod facile accidit, præsertim si scoriæ a
regulo adhuc calido separantur, tunc fit emeticum, aut
nauseam tamen creat: quæ symptomata partibus reguli
arsenicalibus fixioribus originem debent. Sed si adhibe-
tur illa tinctura in obstructionibus, quarum causa est nulla
vasorum atonia, tunc res non semper ex voto succedit:
quapropter raro a medico ægrotis per se propinatur,
sed melius cum aliis medicamentis miscetur. Tincturæ
antimonii ZWELFERI parantur vel ex vitro antimonii,
vel ex antimonio ipso fuso, vel ex antimonio Hungarico
cum vitriolo cæmentato, (c) omnes extrahuntur cum
spiritu ex viridi æris destillato, extractum rubrum decan-
tatur & leni destillatione abstrahitur ad mellaginem, huic
spiritus vini rectificatissimus affunditur ac tinctura extrahi-
tur. Hæ tincturæ meliores evadunt, si spiritu vini non
statim essentificantur, sed ille prius plus quam vice sim-
plici super iis est cohobandus, semperque novus adden-
dus; alias partes venereæ si remanent, mala interdum cre-

H 3 ant

(c) De SPINA. Lexicon pharmaceuticum p. m. 1072. seq.

ant symptomata. Præsertim vero ex vitro antimonii parata tinctura, ut plurimum vomitus comites habet.

§. XXXIII.

Mediante fusione ex antimonio parantur vitrum & reguli. Vitrum fit, si antimonium calcinatum cum borrace veneta funditur (a). Vis ejus est emetica, quoniam sulphur quoad magnam partem est expulsum, & particulae arsenicales intime cum hac massa, rubinum colorem æmulante, junctæ sunt: quare tincturæ ex vitro ab expertissimo chymico parandæ, & ab omnibus quisquiliis venenosis liberandæ sunt, si exoptatus effectus succedere debet. Reguli antimonii fiunt vel ex antimonio sine ulla additione salium, vel cum salibus, & reguli antimonii cum aliis metallis mixti, pari fruuntur jure. Regulus antimonii per se paratur, leni fusione, quod citius peragitur, si pulverem carbonum addamus: hic enim citius comburit sulphur volatile superfluum, regulusque acquiritur. Purior vero evadit cum salibus, si antimonium, nitrum & tartarus quantitate anatica sumuntur, sensim crucibulo immittuntur ac detonantur, post detonationem tota massa fluit, ac in conum fusorium, sebo inunctum funditur. Ad regulum antimonii martialem sine salibus, recipiuntur martis partes duæ, hæ probe candescant in crucibulo ignito, tunc adduntur partes antimonii contusi quatuor, ac ignis augetur, donec omnia fluant: si vero post additionem antimonii, pars una nitri, sive cinerum clavellatorum, crucibulo injicitur,

(a) Calcinationem vide in ETTMULLERI operibus omnibus in compendio p. m. 86. It. Illustr. TEICHMEYERI chymia p. m. 238.

rur, bene fluente tunc massa, oritur regulus antimonii
 martialis cum salibus. Si martis loco fumimus aurum,
 argentum, stannum, aut alia quoque metalla, oritur an-
 timonii regulus solaris, lunaris, jovialis &c. Omnes
 hi descripti reguli, & interdum ipse regulus antimonii
 medicinalis, (ut mox videbimus) vi gaudent emetica, &
 modo ut majus & minus differunt; quæ vis emetica
 principio arsenicali originem debet. Omnia enim me-
 talla, priusquam ad perfectionem pervenerent, fuerunt
 arsenicum (§. III.). Semimetalla & ipsa metalla in ge-
 nere non differunt, sed modo in accidentiis & maturita-
 te. Ergo etiam semimetallis inest arsenicum, & hoc
 quidem in longe majori quantitate, quam in metallis
 perfectis, quoniam adhuc volatilia sunt. Hæ partes ar-
 senicales tam intime cum antimonio junctæ sunt, ut so-
 la fusione separari non modo nequeant, sed & magis
 concentrentur, quia magna sulphuris pars avolat ac in
 scorias transit; unde vomitus creant reguli (b). No-
 vitatis studiosi ex regulo antimonii confecerunt pocula sic
 dicta emetica, quæ si vino repleta per aliquod temporis
 spatium stant, partes arsenicales subtilissimæ a vino so-
 lutæ emesin faciunt. Nemini vero illa commendo (c).

Præ-

- (b) a nonnullis parantur pilulæ ex his regulis, quæ vomitum
 cient, ab aliis rursus alio propinantur modo. Interim mi-
 randum est, quod multis vomitorium ab infuso reguli an-
 timonii propinari possit, vi emetica semper in regulo re-
 manente, pondereque reguli haud sensibilibiter immutato.
- (c) In genere de vomitoriis, ex regno minerali paratis, nota-
 tu dignum, cuncta fere esse inficura: omnia enim, uti jam
 supra dictum est, agunt secundum principium arsenicale,
 quod

Præbium enim non solum accurate determinari nequit, quare facile dosis major, quam fas est, recipitur, varique symptomata producuntur; sed tantus quoque horror oriri potest, ut talia subiecta nullum postea vinum sine vomitu assumi queant (d). Si antimonii Hungarici partes sex & salis tartari pars una contunduntur, miscentur ac in crucibulo funduntur, impetratur massa splendens, quæ regulus antimonii medicinalis audit. Hic si ad scrupulum unum assumitur, sæpe præstat vomitum, alias vero optimum est aperitivum, si quantitate

quod ventriculum stimulat, & motum spasmodicum suscitatur: hoc vero principium arsenicale, non semper ex voto refrenatur; unde in ventriculo cum salibus jungitur, tæniola dirumpit, diraque mala inducit. Cur itaque infecuris uti volumus medicamentis atque dubiis, cum summum Numen talia nobis concessit, quæ blandissime agunt, nullaque symptomata inducunt? Radix Ipecacuanhæ optimum est vomitorium, gaudet quidem adhuc particulis arsenicalibus, sed illæ ex regno minerali transgressæ sunt in regnum vegetabile, ac sic maxima pars corrosivitatis jam correctæ, corpori humano magis appropriata est. Solum natale hujus plantæ est Peru atque Brasilia; annon vero in aliis quoque regionibus, v. g. Hungaria, ubi auri mineræ sunt, reperiri queat, aliis judicandum relinquo. Crescit enim circa, aut, ut alii volunt, in ipsis mineris auriferis, ac nutritur simul vaporibus metallicis volatilibus sive arsenicalibus, quæ vegetabilium induunt naturam, & Ipecacuanham virtutibus emeticis ornant. De Ipecacuanha plura vide in VALENTINI historia simplicium p. m. 99 & 100. De possibilitate vero hujus transgressionis ex regno uno in alterum, lege catenam auream Homeri.

(d) Horror vini est evitandus, quoniam in sacra cœna vino utimur.

re minori propinatur, & aqua affusa probe a salibus liberatur. Sal enim iusto præbio additum partes arsenicales salinas corrigit, ac secum vehit, pars vero mercurialis remanet; hinc massam sanguineam fundit, atque sic oritur, secundum Beati HOFFMANNI observationes sudor: si vero major, quam fas est, salis quantitas advenit, sive in præparatione, sive in corpore, sulphurque separatur, intime massa illa solvitur ac sic oritur vomitus. Criterium probe elaborati reguli antimonii medicinalis est, si nullum habet odorem & saporem, a saliva non solvitur, ac nullas miculas splendentes salinas secum habet mixtas. Scoriam reguli antimonii martialis cum salibus, dant crocum martis aperitivum STAHLII; (§. XXIX.) ex aqua autem illa, qua scoriam fuerunt edulcorata, præcipitatur cum aceto sulphur antimonii auratum, quod non nulli ad vomitum ciendum adhibent (e). Sed ut ego quidem credo, locum modo habet in casibus subitaneis, ut catharrho suffocativo, aliisque.

§. XXXIV.

Notissimum ex antimonio per calcinationem præparatum est antimonium diaphoreticum. Si enim antimonii pars una, cum triplo nitri miscetur, crucibulo candenti immittitur, detonatur, ac materia alba in crucibulo quasi coquens provide ac successive, in vas terream, aqua repida repletum, effunditur, rum agitatione (durchs Schlamm:) edulcoratur, a partibus grossioribus liberatur, tandemque exsiccat, impetratur pars

I anti-

(e) BOERHAVII chymia p. m. 999. Huc quoque pertinet alkermes minerale, quod nihil aliud est, quam sulphur antimonii auratum.

antimonii & nitri fixa in forma calcis, quæ sudorem movet lenissime, egregium est bezoardicum & optimum antivenericum. Signum bonitatis est albedo: si enim flavedine tingitur, tunc fit emeticum. Hanc quoque induit naturam, si igne fortissimo fusorio tractatur, & in scorias regulinas mutatur. Aqua, qua edulcoratur antimonium diaphoreticum, evaporatur ad cuticulam, ac dat in loco frigido crystallos, quæ nitrum audiunt antimoniatum; & hoc si solvendo & crystallifando tam diu continuatur, donec materia remanet prorsus alcalica, quæ in nullas abit crystallos, exhibet per præcipitationem cum acido, materiam sic dictam perlatam, quæ in omnibus obstructionibus proficua est. Si cum regulo antimonii metalla funduntur, contrunduntur, cum triplo nitri miscentur ac in igne ita, ut antimonium diaphoreticum, tractantur, tunc impetratur antimonium diaphoreticum, seu, ut alii volunt, bezoardicum solare, lunare, joviale, martiale & reliqua. Solare vero & lunare agunt (uti supra jam dictum fuit,) non secundum principia auri & argenti, sed uti simplex antimonium diaphoreticum. Joviale descriptum est §. XXII. Martiale vero ita paratur: Recipe reguli antimonii martialis, cum nitro parati, partem unam, contunde, misce cum triplo nitri contusi, & massam simili modo tanquam antimonium diaphoreticum tracta, sic impetrabis post edulcorationem calcem luteam, remedium laudatum in morbis chronicis pertinacissimis, terra enim martis & antimonii simul cum sale alcali fixissimo inseparabili acidum absorbent, saliaque corrosiva in mediam mutant, sic sanguis redditur floridus & subtilifatus, causa coaguli eliminatur, obstructionesque reserantur.

Anti-

Antimonium & nitrum, si anatica proportione miscentur ac funduntur, dant massam fuscam, quæ dicitur crocus metallorum. Si hic crocus & crysalli tartari sumuntur proportione anatica (v. g. uncia una) & aquæ simplicis proportio decupla ad unum, sive ad pondus duorum simul sumtorum quintupla (unciæ decem) coquuntur, lixivium filtratur, evaporatur, & in loco frigido crysallifatur, (a) oritur notissimum illud remedium, quod tartarus salutaris emeticus, cujus dosis sunt grana tria. Præ aliis vomitoriis ex regno minerali paratis est tutum: salia enim arsenicalia duplici modo sunt correctæ; melius tamen ac tutius cum radice Ipecacuanhæ miscetur, quam solus propinatur.

§. XXXV.

Per sublimationem præparatur butyrum præcipue & cinnabaris antimonii, si nempe mercurius sublimatus & antimonium ana sumuntur, & in retorta vitrea igni arenæ imponuntur, tunc primo venit butyrum, quod in variis, ut infra videbimus adhibetur laboribus, paulo post venit mercurius, tandemque in fine cinnabaris, quæ vero, cum ex prima sublimatione satis impura impetratur, purificatur additione salis tartari, novaque sublimatione, ac illa sublimatio bis vel ter, novum sal addendo, reiterari potest: semper enim melior evadit cinnabaris (a). Hæc

I 2

cia.

(a) Evaporatione & cristallificatione pergitur, donec nihil remaneat, tunc omnia crysalla trituratione miscentur, alias enim non semper effectus cum spe convenit; alia etiam crysalla sunt fortiora, alia debiliora vid. NEWMAN prælect. chym.

(a) Plura reperiuntur in Excellentissimi TEICHMEYERII chymia pag. m. 148.

cinnabaris rite parata omnibus aliis palmam præripit: falia enim illa acida ac corrosiva abeunt cum butyro, falia vero ac sulphura antimonii ac vitrioli fixiora remanent in cinnabari simul cum partibus mercurialibus: ac si quis esset, qui falia cuncta, quantum fieri potest, separare vellet; ille cinnabari contusa, additaque aqua tepida, per agitationem hoc facile impetrare posset. Butyrum antimonii per se aëri humidiori expositum, abit in oleum per deliquium valde corrosivum, quod adhibetur externe tanquam cauterium (certe acutissimum). Si hoc oleum aquæ instillatur, præcipitatur calx alba, quæ aqua affusa edulcoratur & dicitur a nonnullis mercurius vitæ, ab aliis vero, ob effectus lethiferos, mercurius mortis. Vis ejus vomitoria in minima quoque dosi est fortissima: falia enim illa maxime corrosiva ac constringentia mercurii sublimati tam intime cum substantia regulina mixta sunt, ut nullo balneo ex aqua simplici cedant, illamque ob causam haud raro erosionem ventriculi, vomitus cruentos, gangrænam ac sphacelum efficiunt, ægrotumque cum insigni cruciatu ad umbras horridas promovent. Si aqua illa, cui antimonii oleum fuit instillarum, destillerur, separato phlegmate assurgit in fine striatim spiritus vitrioli phlogisticus. Si oleo antimonii aqua fortis seu spiritus nitri, seu spiritus flammificus instillatur, donec ebullitio, quæ in principio magna est, plénarie cessat, ac illa mixtura destillatur in retorta usque ad siccitatem, (cavendum vero ne massa fluat) impetratur corpus terreum, quod si conrunditur, & in rigillo plano (auf einer Anstede-Scherbe) tenuissime expanditur, candescit in furno docimastico sub catino fornicato, eoque momento si tota massa est ignita remo-

removeretur, oritur medicamentum, quod bezoardicum audit minerale. Hocce medicamentum refracta dosi, & cum aliis mixtum haud spernendum est, præsertim si ulterius aqua affusa edulcoratur: nam salia corrosiva abeunt in destillatione, & quod adhuc remansit, expellitur igne, tandemque abluitur aqua. In paucis vero officinis genuine reperitur; etenim pharmacopæi corpus in retorta remanens non tigillo plane expandunt, sed in crucibulo ignitum faciunt, sic illa massa, quæ in fundo ac circa latera reperitur, igne aucto funditur in regulum, & fit emeticum; illa vero quæ in medio est non candescit, unde salia corrosiva fixiora remanent, venenumque cum emetico uno propinantur ægroto præbio, loco bezoardici. Per deronationem antimonii cum salibus mixti in retorta tubulata, colligitur in vase recipiente clyssus antimonii, qui etiam a nonnullis interne in usum vocatur. Melius vero actum erit, si per crebriores cohobationes, novasque additiones bona separantur a malis, tunc egregium apparebit remedium in morbis quoque acutissimis. Huc recensita medicamenta sint notissima, ex antimonio præparata; & licet multa adhuc sunt alia, illa tamen omitimus, nosque ad cetera semimetalla convertimus.

§. XXXVI.

Cetera semimetalla sunt: Marcasita, Bismuthum & Zincum. Hæc tria maximam inter se habent convenientiam. Marcasita est genus, Bismuthum & Zincum sunt species. Nihil aliud autem sunt, quam metalla immatura, quæ paulo majori gaudent fixitate, quam antimonium. Marcasita in omnibus fere metalli fodinis reperitur, ac mercurio immaturo copiosiori abundat.

Bismuthum est marcasita præ ceteris pura, quæ ex jovis mineris adducitur, eaque est genuina. Ars vero hac quoque in re æmularur naturam, ac chymici ex stannocum additione salium simile productum, quod difficile a genuino bismurho distinguitur, producunt. Zincum sive Zincium est etiam species marcasitæ, magis vero præ ceteris plumbeam æmularur naturam, dissolvitur quoque in aceto destillato & dat productum saccharo saturni simile, multo vero durius, splendidius, candidiusque est, quam vulgare plumbum esse solet. Hæc tria semimetalla huc usque parum sunt nota. Marcasita a nonnullis dicitur Bismuthum ac Bismuthum marcasita, alii putant esse productum naturæ, alii, ac præsertim POMET, putant marcasitas arti ortum debere. Copiosissime vero in terra invenitur, ac nullum est metallum, quod non antea fuit marcasita (§. III.). Quo purior vero fuit terra, quo major caloris gradus, eo melior producitur marcasita, ac illa est optima, quæ cæruleo nitore imitatur colorem colli columbini; licet autem copiosissime in laboratorio illo magno subterraneo elaboretur, laboratoria tamen chymica non exclusa sunt, quod simile non producere possent: ars enim semper naturam æmulerur necesse est. De Zinco diu disputatum fuit; an sit Cathmia antiquorum? hodie vero omnes hac de re certi sunt. Zincum si calcinatur, oritur Cobalthum, venenum arsenicale, ex quo paratur per sublimationem arsenicum album, (XL.) dat quoque smaltum. Quod attinet ad usum horum semimetallorum medicum, ille certe exiguus est: interne enim nulla ruta medicamenta ex iis parantur.

parata mihi nota sunt; externe vero notum est magisterium, si nempe sive marcasita, sive bismuthum, sive Zincum solvitur spiritu nitri rectificato, ac tunc cum oleo tartari per deliquium solutio precipitatur, edulcoratur ac exsiccat, ea ratione oritur remedium externum in ulceribus cancris, venereis, aliisque mali moris proficuum, quod applicari quoque potest in ulceribus, morbisque faciei, ut serpigine, varis, gutta rosacea aliisque bono cum effectu, si diluitur aqua sive simplici, sive destillata. A nonnullis quoque sexus sequioris libidinis, quæ nitorem faciei augere, juvenesque forma sua delicata ad se invitare volunt, facies hoc magisterio, tanquam cosmerico perpetuo sordidatur; si vero usum diu continuant, pœna illis imponitur justissima: nitor enim faciei permultis squamulis fuscis obscuratur, rugisque, & plicis depravatur. Maximam enim affinitatem hocce cosmeticum habet cum saccharo saturni, illamque ob causam vasa minima constringuntur, sic nutritio perit, cuticula emoritur ac in forma squamularum separatur, partes carnosæ collabescunt ac rugæ oriuntur. Hocce quidem magisterium a nonnullis quoque interne commendatur, sed ab iis, ut credimus, nunquam in usum vocatum fuit, ac nos quoque nunquam tentabimus.

§. XXXVII.

Mercurius, uti (§. XXX.) dictum fuit, mineralibus jure adscribitur; nam ex metallis, femimetallis ac mineralibus producitur arte, ac non pertinet ad metalla & femimetalla, secundum illorum definitiones. Mercurius autem est corpus fluidum, ac inter fluida gravissimum, quod si attingitur, manus non madefacit. Mercurio
omnia

omnia metalla, excepto auro, supernatant, ergo quoque mercurius omnia metalla, excepto auro, gravitate specifica superat, & ob gravitatem specificam majorem manibus etiam nostris non adhæret. In signo mercurii ☿ omnia reliquorum signa reperiuntur, simulque signum acidi adest, quod imperfectiones mercurii indicat. Mercurius ex omnibus metallis arte producitur, (a) an vero mercurius currens, uti in officinis ac materialium museis reperitur, per artem in metalla, præsertim nobiliora converti possit, quæstio est altioris indaginis? Philosophi quidem semper in scriptis suis loquuntur de mercurio: multi vero non omne solum vitæ tempus, sed & omnes opes cum laboribus in mercurio & auro consumserunt, ac nil nisi fumum, fucumque adepti sunt. Multi quoque Philosophi aperte dixerunt, mercurium vulgarem non esse materiam veram lapidis philosophici (b).

Mer-

- (a) In BECHERI Physica subterranea fusissime hac de re agitur, ac possibilitas variis veris experimentis sole clarius monstratur; hoc quoque fecit .B. STAHLIVS in chymia sua dogmatica & experimental
- (b) Hoc fecit præ aliis autor scripti, cui titulus est ubralter Ritter-Krieg, in quo aurum, mercurius ac materia lapidis disputant; probat vero neque aurum, neque mercurium veram esse materiam: de materia vero dicit, illam esse rem vilem, daëonem venenosum, inimicum hominum ac metallorum. P. 36. loquitur de mercurio: volatilitatem ejus esse essentielle, ac nunquam fieri posse, ut remaneat in igne. Ac hoc certe verum est; quapropter etiam dicitur servus fugitivus; mercurius enim, durissimis licet carceribus clausus, vincula tamen igne fortiori admoto, dirumpit, ac in auras abit. Qui vero mercurium ita domaret, ut

Mercurius vel in fodinis metallicis fluidus invenitur, vel per artem ex cinnabari impura educitur. Prior est optimus, eaque de re dicitur virgineus; alter paratur, si cinnabaris miscetur proportione anatica cum limatura martis, vel sale quoque tartari, ac in retorta igni imponitur, tunc sulphur, quo mercurius ligatus erat, illa arripit corpora addita, mercurius igne expellitur ac colligitur in vase recipiente aqua simplici repleto. Si hic mercurius sale & vitriolo additis iterum sublimatur, priorique modo reducitur, & hic labor repetitis vicibus suscipitur, tunc acquiritur mercurius depuratissimus, qui, a crassioribus terrestribus partibus liberatus, eo citius ac efficacius praestanda in corpore praestat. Alias quoque purificatur, si per corium pellitur, vel si cum sale communi tam diu trituratur, donec omnis nigredo cesset. Mercurius ipse crudus interne assumitur ad libram unam, unam cum dimidia, ac interdum in majori quantitate, in ileo sive volvulo, ac subinde proficius est, si morbus non herniae incarceratae & constrictioni intestinorum, sed eorum circumvolutioni & invaginationi, aut valvulae coli retropressae originem debet. Sed non raro perimescendum est, ne colligatur in loco valvuloso, ac gravitate sua premente intestina dirumpat. (c) Ex mente nonnullorum minori quoque in-

terne ut maximam ignis torturam sustineret, ille felix esset, sed est Hercules labor, sunt nodi gordii. Hac de causa quoque a nonnullis dubitatur, an mercurius vulgaris sit aqua manus non madesfaciens philosophorum, an vero sit materia lapidis philosophici, jam diu in igne tractata, ac in Gur metallicum reducta?

(c) Hocce remedium est dubium, illam ob causam nusquam

K. est

terne adhibetur dosi, v. g. in pilulis; (d) ast tunc mercurius se insinuat ob gravitatem rugis, plicisque ventriculi, illum valde aggravat, tandem acredine, si qua adest, solvitur, ac in mercurium quasi sublimatum muratur, qui mala sævissima corpori inducere valet. Quare usum mercurii crudi internum in exigua quantitate omnibus dissuademus. Externe contra mercurius terebinthina seu aliis pinguibus extinctus, in forma unguentorum & emplastro- rum, ulceribus venereis, aliisque mali moris proficius est. Cavendum vero, ne justo majori adhibeatur quanti- tate, quoniam alias tumorem faciei, exulcerationem glandularum salivalium, ipsamque salivationem excitare valet.

§. XXXVIII.

Multa ex mercurio parantur medicamenta, præser- tim varia ab eo præcipitata nota sunt. A nonnullis per se præcipitatur mediante igne digestorio; alii solvunt mercurium vivum aqua forti, vel spiritu nitri, & adden- do solutionem salis communis, impetrant mercurium præcipitatum album. Hic idem impetratur, si mercurius sublimatus aqua simplici solutus, præcipitatur spiritu salis ammoniaci; si vero illa solutio oleo tartari per deli- quium præcipitatur, oritur mercurius præcipitatus lu- teus, seu turpethum flavum, cum superius præcipitatum appelleretur turpethum album. Si solutio mercurii cum aqua

est adhibendum, quam in extremo vitæ periculo, tunc enim ægrotus, si jam attingit limina mortis, & nullum ad- huc tutum remedium restat, quod applicari possit, melius est dubia adhibere remedia, quam nulla.

(d) Vid. SCHROEDERI thesaurum pharmaceuticum.

aqua forti instituta, urina recenti præcipitatur, oritur mercurius præcipitatus roseus. Venere & mercurio a qua forti solutis, & menstruo per destillationem avocato, remanet mercurius præcipitatus viridis; si a mercurio aqua forti soluto menstruum separatur destillatione, & massa usque ad rubedinem igne tractatur, impetratur mercurius præcipitatus ruber. De cunctis hisce præparatis notatu dignum est, illa omni modo possibili a salibus per aquam affusam liberanda, & modo externe in ulceribus malignis, ac præsertim venereis esse adhibenda, maxima tamen cum cautione, ne sanguini admisceantur; alia salia illa corrosiva, quæ intime cum iis juncta sunt, exulcerationes in glandulis, ac imprimis in salivalibus creant, ipsamque salivationem inducunt. Atque his de causis nunquam locum interne inveniunt: nam ob gravitatem se rugis, plicisque ventriculi insinuant, illumque ob salia irritant, ac interdum non vomitum solum, sed & inflammationem valde periculosam pariunt, quod in iis præsertim fit subjectis, in quibus acidum peccat. Ex mercurio præcipitato rubro, si ter quaterve de eo cohobatur spiritus nitri, illeque contusus aqua calida edulcoratur, & tandem per spiritus vini destagrationem, quantum fieri potest, a salibus liberatur, fit aurum sic dictum horizontale, sive arcanum corallinum, quod interne a nonnullis laudatur: ni vero hoc pertinet ad infecura medicamenta, inter dubia tamen erit referendum. Multa quidem adhuc alia sunt mercurii præcipitata, sed nullum adhuc videmus ab omni corrosivitate liberum, ac si ulla quoque corrosivitas sapore non percipitur, dormit modo, ac in corpore, si salia adveniunt acida, resuscitatur.

K 2

Quam

Quam ob rem etiam nullum mercurii præcipitatum interne commendamus.

§. XXXIX.

Per sublimationem ex mercurio venenum illud fortissimum, quod mercurius sublimatus audit, paratur. Modus præparationis vulgaris sequens est: recipe capitis mortui vitrioli partes quatuor, salis communis partes duas, sive vitrioli & salis ana partes duas, mercurii vivi partem unam, confere in mortario vitreo, donec mercurii granula non amplius compareant; institue sublimationem in cucurbita vitrea igne forti, sic fit mercurius sublimatus crySTALLINUS atque splendens. Hic mercurius sublimatus a nonnullis (a) interne commendatur ad salivationem excitandam: cavendum vero, ne mors excitetur: mercurius enim sublimatus ex consensu omnium est venenum acerrimum, illamque ob causam nunquam interne est adhibendus. Inprimis vero nervis non hic solum, sed & omnia fere mercurialia illegitime parata, sunt infesta (b). Ex mercurio sublimato mercurius dulcis, sive Draco mitigatus paratur, si mercurius sublimatus (c) cum mercurio vivo intime mi-

(a) Vide HERMANNI cynosuram materiæ medicæ: ille enim commendat p. m. 327. mercurium sublimatum, succo glycirhizæ inclusum, ad grana duo pro una dosi, sed credimus, HERMANNVM nunquam periculum fecisse. P. m. 326. enim ait de mercurio sublimato: interne rarissime exhibetur, quia venenis acerrimis merito annumeratur.

(b) D. D. SCHOTT. Diff. inaugur. sub præsid. B. HOFFMANNI de medicamentis infecuris. p. n. 33.

(c) Mercurius sublimatus, qui adhibetur in præparatione mercurii dulcis, a chymico ipso elaborandus est: ille enim, qui in officinis, ac materialistarum reperitur muszis, ut plurimum

ferur trituratione, vel quod optimum proportione anatica, vel partes octo prioris & sex posterioris, cucurbitæ immittuntur ac sublimantur. Si prima sublimatione non omnis acrimonia est deperdita, reiteratur secunda, interdum quoque tertia, usque ad dulcedinem, albedinemque. In hoc labore nemo peccabit, si proportione anatica, aut supereminente quoque, mercurium vivum addit sublimate: nam in labore mercurius vivus superfluus expellitur, ac medicus tunc certus est, acidum corrosivum salium mercurii sublimati per alcali mercurii vivi, plenarie saturatum esse. Mercurius dulcis ita paratus, egregium est remedium antivenericum, ac optimum, tutissimumque pro salivatione inducenda; semper tamen maxima cum cautione est adhibendus, ac nunquam in pulvere, sive forma liquida propinandus, ut viri doctrina & experientia præclari recte monent (d). In pilulis enim sensim sensimque dissolvitur, ac abit ad intestina; si vero in pulveribus, vel in forma liquida assumitur, statim in ventriculo ob gravitatem specificam fundum petit, ac se plicis tunicæ villosæ ita insinuat, ne facile detergarur. Dosis ab autoribus diversissime describitur: a nonnullis drachma semis præbium ejus esse summum affirmatur, ab aliis scrupulus unus una vice sumi posse fertur, alii scrupulum semis pro dosi summa commendant, alii contra illam quoque dosin limites transgredi putant, & modo grana tria, vel ad summum sex commendant. Ac si, quod res est, di-

K 3 cere

mum arsenico est inquinatus, & tunc, si optime quoque secundum regulas paratur, semper tamen degenerabit.

(d) LEMERY cursus chymicus p. m. 235. D. D. SCHOTT Diss. inaug. sub præsidio Beati HOFFMANNI de medicamentis infecuris p. m. 82. seq.

cere volumus, tunc illorum sententiæ subscribendum esse censemus, qui minimum laudant præbium: medicamenta enim non semper (uti recte monet beatus WEDELIUS) agunt secundum activitatem, sed secundum receptionem; si vero mercurius dulcis corpus intrat, quod cruditariis acidis inquinatum est, tunc illæ mercurio adfociantur, æquilibrium tollitur, dulcedo evanescit, ac venenum dirissimis symptomatibus, quæ interdum coerceri nequeunt, (e) proditur. Qua de re multi satis experti loquuntur; (f) multus draco sic dictus mitigatus, majori præbio assumptus, vinculis disruptis, larvaque pristina demta, ferocitatem suam, cum vitæ, sanitatisque detrimento per sepe mon-

(e) His quoque de causis optime ait Celeberrimus BONTEKOR in fundamentis medicinæ p. m. 64. Mercurius dulcis non tam dulcis est, ut vulgo putatur, quia immodica dosi sumtus in venenum degenerat. Ill. TEICHMEYERVS in Medicina sua legali p. m. 165. mercurium dulcem venenis annumerat, alique viri de republica medica optime meriti parum aliter sentiunt.

(f) D. D. WAGNITIVS in meditatione medica curiosa de mercurio dulci pulverisato Quedlinburgi 1702. testatur, mercurium dulcem, rite paratum, sub forma pulveris ad grana quindecim, adolescenti sano quindecim annorum exhibitum, vomitum, anxietates, tremorem, contracturamque artuum, ac sexto tandem die mortem comites habuisse. Plura hac de re exempla tristia in disert. inaugur. D. D. SCHOTT. sub præsidio B. HOFFMANNI p. m. 30 seq. legi possunt. Ill. SCHVLZIVS in prælectionibus ad Dispensat. Brandenb. p. m. 188. a mercurio dulci, externe ad gr. ʒss. cum aqua calcis vivæ ulceri injecto, salivationem esse productam tradit, simulque allegat. *Commerc. literar. phys. medic. Ann. I. p. 411 412.*

monstravit. Melius itaque est, si minima modo assumitur dosi: nam semper tibi licet adscensus per scalam, & facile majora tentari possunt, si minora nihil efficiunt. Mercurius dulcis sæpius sublimando corrigitur, alii tamen addunt eidem subtilissime pulverisato spiritum vini, ac digerendo per mensem, spiritum abstrahendo, massamque exsiccando, præparant mannam mercurialem, medicamentum, quod ipso quidem mercurio dulci, communi parato modo, tutius est, quod vero non omni periculo caret, præsertim in pulveribus ac dosi majori exhibitum. Ex mercurio etiam per sublimationem parari solet cinnabaris, si nempe sulphur additur: Recipe sulphuris communis partem unam, funde, ac ad mercurii partes tres, fusionem continua, donec nullus amplius apparet mercurius: hanc massam tere atque sublima ex sublimatorio lutato, in fine auge ignis gradum, sic impetrabis massam duram, valdeque rubicundam. Pari fere modo paratur æthiops mineralis, si nempe mercurii vivi partes quatuor, & florum sulphuris partes duæ, vel tres, in mortario vitreo miscentur, donec omnis mercurius dispareat, & a sulphure extinctus sit. Hocce medicamentum præ aliis mercurialibus est tutum: arctissime enim ligantur partes nocivæ mercuriales a sulphureis, ut difficile sine additione ab illis liberentur. Virtutes cum cinnabari fere similes habet, ac mutari quoque potest per sublimationem in cinnabarim.

§. XL.

Cinnabaris est corpus rubicundissimum, ex sulphure & mercurio constans: dividitur in nativam & factitiam. Nativam est, secundum STAHLIUM, metallum im-

matu.

maturum; atque (a) Hungarica, Hispanica & uno verbo illa, quæ circa mineras aureas reperitur, optima est. Factitia est vel solaris, vel lunaris, vel antimonii, vel mercurii; omnis vero oritur a mercurio sulphure ligato. Cuncta itaque corpora, quæ dant mercurium, dant quoque cinnabarim; interim tamen cinnabaris antimonii ac mercurii frequentissime usurpantur. Cinnabaris quo purior, eo melior est. Sunt nonnulli, qui cinnabarim mercurii pro interno usu non commendant: quæ vero ex ratione, nos fugit; siquidem, ad salivationem inducendam, non sufficit: in omni enim cinnabari est mercurius, quod patet per experimenta chymica. Si una itaque cinnabaris salivationem inducit, hincque medicina eliminanda est, tunc omnes e medicina relegandæ sunt. Cinnabaris vero rite præparata, ac præbio decenti exhibita, ideo salivationem non excitat, quia valde refrenatur a sulphure.

§. XII.

Multa certe sunt alia corpora mineralia, quæ terræ visceribus reclusis apparent, & adducuntur, neque omni usu medico vacant; quare multa de iis scribi possent. Quoniam vero mens nostra neque est librum componere, neque omnia mineralia perlustrare, sed modo metalla ac semimetalla, illorumque medicamenta; hinc pauca modo loquamur de arsenico. Arsenicum dividitur in album, flavum & rubrum. Album sublimatur ut plurimum ex cobaltho: nativum enim perrarum est (a). Quo

(a) Vid. Ill. STALLII Chymiam p. m. 103.
 (a) Hic dicimus arsenicum nativum perrarum esse, & (§. III) dixi.

ptiora sunt cristalla, eo melius est arsenicum album. Flavum & rubrum parantur ex albo per additionem sulphuris; & e fodinis quoque metallicis adducuntur. De arsenico flavo adhuc disputatur, an sit auripigmentum, an aliud corpus. Omnia arsenici genera sunt venena. Album est fortissimum, quod minima quoque dosi assumtum, homines enecat; quamobrem nullum arsenici genus interne in usum est vocandum, omniaque in officinis nota, ex arsenico præparata, pro suspectis habenda sunt. Sunt quidem nonnulli mulo medici ac circumforanei, qui illo utuntur interne, in febribus, pthisi, asthma, aliisque morbis; credula vero plebs, manes suos anticipando, justam non solum credulitatis solvit pœnam, sed illi quoque homines miserrimi, qui per totam vitam vagabundi sunt, omnes fere regiones ac urbes

L trans-

diximus: omnia metalla, priusquam ad perfectionem venire, in primo fixitatis gradu, fuisse arsenicum, facile itaque quis putabit nos commississe contradictionem, sed res sic se non habet, arsenicum enim, uti in officinis & materialium musæis reperitur, album, splendens, cristallinum ac purum nativum, rarum est, illius vero, quod in terris est, minima pars metallariorum notitiam habet, mixtum enim cum terra, mineram cobalthi repræsentat, ac in illa quoque reperitur, sicuti ipsa quoque metalla raineris includuntur, ac tandem ab artifice bona a malis separantur. Effectus vero lethiferi sat manifeste arsenicum in terris esse produnt, hoc apparet ex speluncis sic dictis venenatis, in illis enim homines ab exhalationibus arsenicalibus ac sulphureis suffocantur, ac in ipsis metallifodinis multi his effluviis enecantur, tunc dicunt metallarii socium a Cobaltho (hoc sunt effluvia arsenicalia, non vero manes ac genii fodinarum, uti dicuntur Berg-Geister) esse strangulatum.

transcurreunt, ubique credulis imponunt, tandem gravissimo lapsu ruunt ad interitum. Externe commendantur cuncta arsenici genera in ulceribus cancriosis, spacio, aliisque, & psilotricis quoque annumerantur, melius vero est, si præparata & aliquid a corrosivitate libera applicentur, quam si cruda sint. Tali modo paratur magnes arsenicalis, ex arsenico, antimonio crudo, & sulphure proportione anatica, si funduntur in scoriam vitri formem; quod præparatum etiam ingreditur emplastrum magneticum, in bubonibus pestilentialibus valde proficuum.

§. XLII.

His peractis immensa apparet medicamentorum, ex metallis præparatorum, farrago, inter quæ exiguus certe illorum est numerus, præsertim ex nobilioribus metallis, quæ dira morborum agmina debellare, palmamque deportare valent. Multo major vero illorum est copia, quæ non modo nihil profunt, sed morbo etiam nutrimentum suppeditant, vim morbificam augent, symptomata deteriora reddunt, mortemque accelerant. Cetera autem omnia indigent cautione in elaborando non solum, sed etiam in applicatione. Oprandum igitur esset, ut quæ profunt, corpori humano metallica, a nemine præpararentur, quam a chymico exercitato, neminique illa applicare licitum esset, quam medico prudenti ac erudito, ceteris omnibus ex pharmacopœa eliminatis. Hoc vero pia sunt desideria, præparatio enim in multis officinis sat negligenter peragitur, ideoque medicamentum, alias tutum, multoties fit periculosissimum. Quoad applicationem vero plura, medica-

dicamenta licet optime parata, in se tamen, pernicioſa, a medicis nonnullis in uſum vocantur, qui putant, ſtudi- um chymicum in eo tantum conſiſtere, ut hanc vel il- lam compositionem faciant, ſive aquam quandam deſtil- lent, doctrinam vero de reſolutione & mixtione corpo- rum cum igne & menſtruis, ad abſurda alchymica reji- ciunt. Hinc a lippis etiam ac tonſoribus illegitimo mo- do parata adhibentur, ac pro univerſali panacea, ſi qua datur, & non potius mortiferum remedium dicen- dum eſt, audacter vendantur. Si vero hi homines, qui- bus nulla de re medica eſt ſolida ſcientia, modo cogita- rent, cum hominibus ſibi rem eſſe, ſi cogitarent, Deo tanquam arbitro juſtiſſimo rationem eſſe reddendam, om- nium factorum, ac ſic quoque ſanguinis hominum, me- dicamentis ſiniſtre elaboratis, aut applicatis enecatorum; runc, uti credimus, ſi minimam modo pietatis ſcintilla- lam erga Deum, proximum, ac ſemet ipſos in pectore a- lerent, medicamenta non tam leviter præparaturi, tamque perquam applicaturi eſſent. Objici quidem nobis poſſet: ſunt tamen nonnulla medicamenta metallica, quæ vos car- bone notatis, ac interdum effectus præſtant exoptatiſſi- mos. Sed reſpondemus, aut medicamenta ſunt periculo- ſa, & dubia, ideoque vitanda, aut morbus ceſſat non a medicamento, ſed ab aliis cauſis naturalibus; tumque medicamentum aut nihil præſtitit, aut agit lentiffime cor- pus deſtruendo; uti v. g. ſaccharum ſarurni vaſa obſtruit, mortemque ſenſim ſenſimque inducit.

Hæc ſunt, CANDIDE LECTOR, quæ temporis ac virium noſtrarum ratio, de medicamentis metallicis, illo- rumque effectu in corpore humano diſſerere, permiſit.

Nos, ut pro tua benevolentia hos nostros conatus æqui bonique consulas, & ubi forsan erravimus, id materiæ difficultati, annorum nostrorum exiguitati, humanæque mentis imbecillitati adscribas, enixe rogamus. Interim vero TIBI, summe moderator olympi grates persolvo, quas debeo, maximas, pro tua ineffabili clementia: Tu enim mihi non solum a primo vitæ halitu adfuisisti, ac res meas optime direxisti, sed tu quoque ad huncce laborem perficiendum mihi vitam sanitatemque dedisti ele-

mentissime. Sit igitur TIBI

DEO SOLI GLORIA

AC LAUS IN ÆTERNUM.

PRÆNOBILISSIMO ATQUE DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

D. THEODORUS ERNESTUS GROHMANN.

LAudantur ab his, culpantur ab illis, medicamenta, quæ arte parantur chemica. Vix enim ulla tam egregia, tamque eximia mente cogitari aut concipi potest prædicatio, quin tribuant chemici essentis suis, Elixiriis variis, Magisteriis, Mixturis, Tincturis, suisque Spiritibus & multis aliis satis quidem laboriosis ac sumtuosis, haud tamen æque congruis & utilibus artis suæ productis. Varia autem variorum de iisdem sententia. Sunt, quibus nomina tantum

tum & precia medicamentorum arrident, etsi vires & effectus minime iis respondeant. Sunt vero etiam alii, qui errore, nescio quo, ducti, animique fervore detenti, omnia medicamenta chemice preparata e praxi clinica eliminanda censent, imo jubent. Quærimus igitur de indignationis hujus causis, tantique odii rationibus, accipimus tanquam eorum præcipua argumenta, quod nimiam vim inferant corpori, ejusque vires maxima ex parte debilitent atque confumant. Quid ceterum sit medicamentum chemicum, aut quæ ejusdem sint principia, lubentissime, audacissimeque ignorant. Interim tamen ejusmodi artis salutaris æstimatores haud verentur, palam asserere & ubique pronunciare, huic vel illi ægrotanti medicum præbuisse chemica medicamenta, iisdemque mortem accersisse. Egregium vero judicium, & ita rem medicam dijudicantibus modo dignum. Sed hæc longius prosequi animus non est. TIBI potius, DOCTISSIME DOMINE CANDIDATE, eruditionis TUÆ sat exquisitæ insigne gratulor specimen, in quo medicamenta e regno minerali defumta tractasti, & eorum parandi utendique solidissimam tradidisti rationem, quo magis secura in posterum ars nostra uti iisdem possit. Gratulor itaque TIBI, novos honores; Patriæ, practicum elegantissime doctum, satisque expertum; Ægrotis denique, medicum felicissimum, certissimumque valerudinis labascantis restauratorem. Quod reliquum est, mei memoriam commendo, TUI recordationem nunquam depositurus. Halæ Magdeburgicæ d. XXX.

Aprilis clō lōcc xxxxiij.

L 3

NOBI

NOBILISSIMO
DOMINO CANDIDATO

AMANTISSIMO SUO AVUNCULO

SALUTEM

IOANNES RHODIUS,

Illustr. Regim. Schwartzburg. Advocatus.

Mihi quidem propositum erat, TIBI, sororie CARISSIME, Doctoris in arte medica ambienti gradum, aliquo carmine de honore isto gratulari: hoc enim & mos antiquus, & quæ mihi TECVM intercedit, necessitudo exposcere videbatur. Sed quoniam, quod in proverbio dicitur: poëtae nascuntur; ego vero a poëtica, poëtico a natura destitutus genio, semper fui alienus, mutavi propositum, & abstinendum potius, quam, incultis & male natis versibus, Musas mihi iratas reddendas existimavi. Attamen prorsus ut taceam, vinculum, quo TIBI obstringor, haud permittit. Feci igitur, quod potui, & gaudium, quod ex decretis TIBI honoribus cepi, his literis volui significare, illosque TIBI, qui TE merito amo, non in speciem atque ex more, sed ex intimis cordis penetralibus, gratulari, certe persuasus, TE studium magis, atque affectum, quam scribendi genus ac modum æstimaturum. Dicere profecto non possum, quanta sim perfusus lætitia & voluptate, cum resciverim, ab Inclyto Medicorum Halensisium Ordine TE ad consueta examina admissum, & brevi futurum, ut summi medicæ artis honores TIBI deferrentur. Enimvero sororium habere virtutibus præditum, atque honoribus florentem, tam perjucundum est,

est, quam oppido gloriosum. Nolo tamen in præsen-
ti sermonem cum prædicatione laudum tuarum institue-
re, ne vel amori erga TE meo nimio plus indulgisse,
vel quod a reprehensione abesse non posset, assentari
TIBI voluisse videar. Et sane quidem TE satis lauda-
vero, si dicam, ita TE esse in Academiis versatum, ut
vel summorum virorum benevolentiam promerueris,
& bonis omnibus TEmet probaveris. Quod superest,
precor summum Numen, ut in posterum quoque sua
gratia TIBI assistere, tuæque studia, & cunctas actiones
tuas ad sui nominis gloriam, tui commodum, proximi-
que salutem ac sanitatem dirigere velit. Cura, ut va-
leas, & salvus ad nos redeas, ac fave. Francohusæ, VI.
nonarum Maj. An. MDCCXLIII.

Himm Freund dis Dir geweyhte Lied,
Aus den von Lieb entbrannten Händen.
Hygæ die sich längst bemüht
Das Kranck und sieche Blut Dir nunmehr zu verpfänden;
Ja die den Art durch Kunst und Fleiß
Aus Staub und Moder oft erhoben,
Schenck Dir dis Blat, dis Lorbeer-Reiß,
Um Dich und Dein Verdienst zu loben.
Wie, wenn so West als Sonnen Stral
Der Blume schwangere Knospe rühret;
So, daß sie quillt und überal
Das anmuths volle Laub aus ihren Schooß gebieret;
So lockt Dein Glück, Hygæns Lust,
Aus mir die längst verborgnen Triebe,
So bricht aus der getreuen Brust
Die Regung underfälschter Liebe.
Drum kommt ihr Mussen helfft, und weihet,
Weiht eurem Sohne eure Flammen!

Be

Beglückt den Tag der Ihn erfreut,
Werfft eurer Wünsche Glück und Beyrauch hieher zusam-
men.

Mein Geist soll sich zum Sternen Pol
Mit Flügelschnellen Zuge schwingen,
Mein Flehen soll jetzt für sein Wohl
Hinauf bis zu der Gottheit dringen.
Erweitre Meditrinens Feld
Bis man den Tod, der Kranken Plage,
Den Feind der unbegränzten Welt
Einst (ohn Gesang und Klang) durch Dich zu Grabe trage.
So wird kein kalt und rauher Nord
Die sanfte Morgen-Ruhe stöhren;
So wird man bey Dir immerfort
Von nichts als lauter Seegen hören.

P. C. Eschoertner. M. C.
Opponents.

Glück zu den Doctor-Hut! mehr will der Raum nicht
fassen.
Mein Herze schliesset Dich, mein Freund auf ewig ein,
Und wenn dasselbe gleich dereinsten wird erblaffen;
Soll doch die Asche noch der Freundschaft Zeuge seyn.

J. H. Dencker. M. C.
Opponents.

01. A 6529

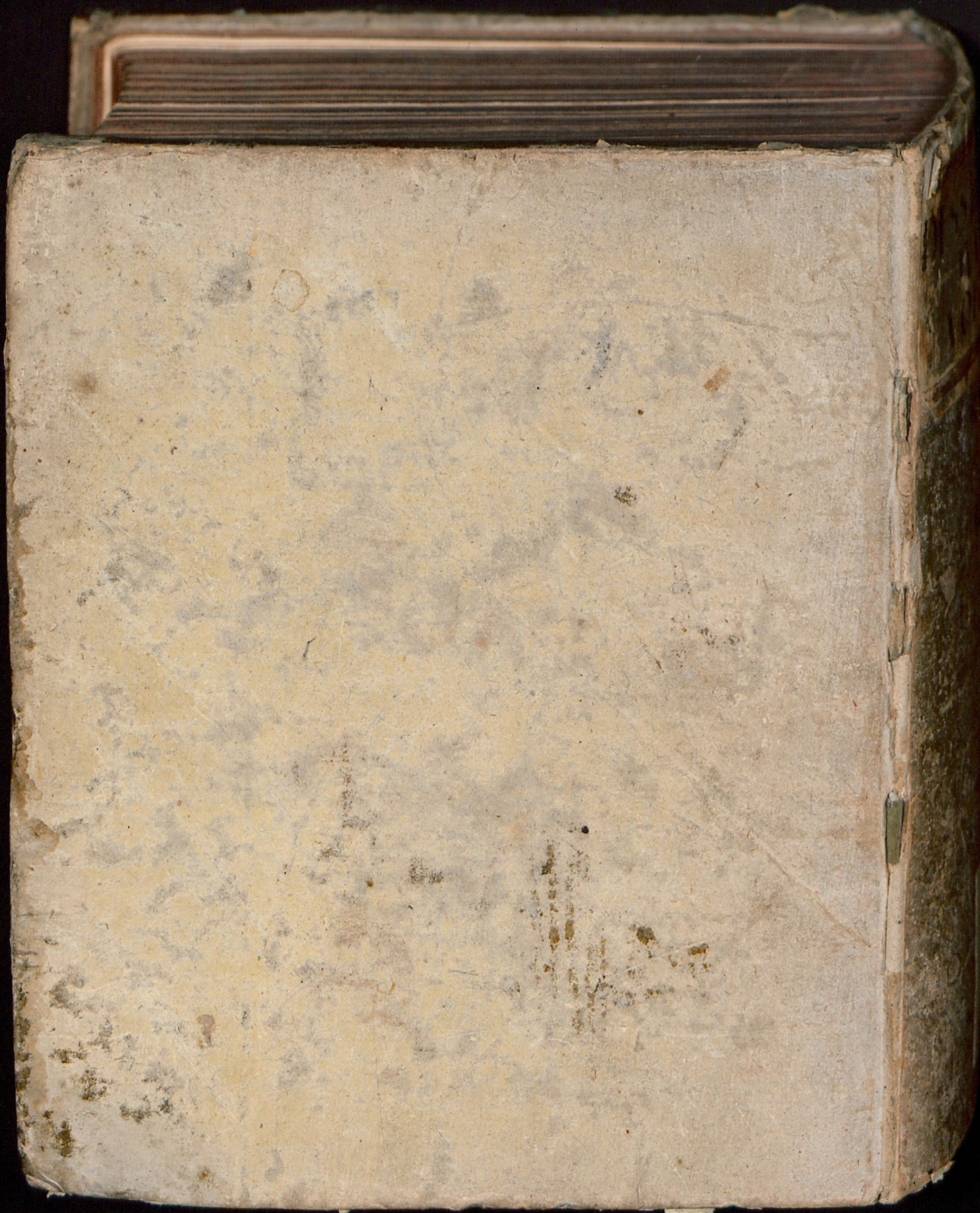
ULB Halle
002 928 701

3

Rehov

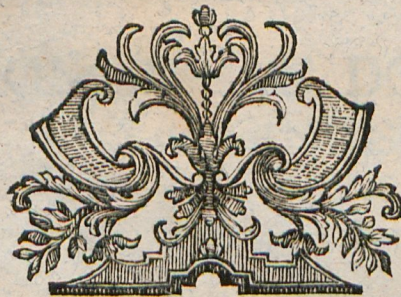

DISSERTATIONEM INAUGURALEM MEDICO-CHYMICAM,
DE
NONNULLIS
MEDICAMENTIS
METALLICIS
ILLORUMQUE
EFFECTU IN CORPORE HUMANO.

AUTORITATE AC CONSENSU GRATIOSI
MEDICORUM ORDINIS
PRO GRADU DOCTORIS,
SUMMISQUE IN ARTE MEDICA PRIVILEGIIS
LEGITIME CONSEQUENDIS
D. MAJI AN. CIOIOCCXLIII.
PUBLICE DEFENDET
IOANNES GODOFREDUS WENDELIN,
FRANCOHUSA-SCHWARZBURGICUS.

HALAE MAGDEBURGICAE,
TYPIS IO. CHRIST. HENDELII, AC. TYP.

20

